

Збірник наукових матеріалів
XIV Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

***«ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»***

24 листопада 2017 року

Частина 3

м. Вінниця

Перспективні напрямки наукових досліджень, XIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 24 листопада 2017 року. – Ч.3, с. 90.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Перспективні напрямки наукових досліджень, 24 листопада 2017 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Педагогічні науки

<i>Галуша А.В.</i> , ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ	5
<i>Германчук І.М.</i> , ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ.....	8
<i>Глотова В.А.</i> , ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ.....	13
<i>Григоренко Ю.Ю.</i> , СУЧАСНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ В ДНЗ.....	18
<i>Давиденко О.В.</i> , ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТА МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ МОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОЇ ПРАКТИКИ.....	21
<i>Духан Г.М.</i> , СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАННЯ У ВНЗ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	24
<i>Караван А. М., Федорчук Л. В., Чернецька В. І.</i> , ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ОСОБИСТІСНОГО РОСТУ.....	28
<i>Коновал Ю.О.</i> , СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	35
<i>Кучера Я.С.</i> , ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДИТИНИ – ДОШКІЛЬНИКА ЯК СКЛАДОВОЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ... ..	39
<i>Малевич А. В.</i> , РОБОТА З ДІТЬМИ З ВАДАМИ СЛУХУ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	42
<i>Попович Т. А</i> КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИХОВАННІ В УЧНІВ ПТНЗ ПОЧУТТЯ ДРУЖБИ, ТОВАРИШУВАННЯ.....	46
<i>Ришкевич О.В.</i> , ФОРМИРОВАНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ИДЕАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В КЛАССЕ ВОКАЛА.....	48

<i>Руснак Н.В., Гаврилюк М.Д., Строкань В.І.,</i> ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У МЕДИЧНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	53
<i>Saenko Y. A., Stanishevskaya N.V.,</i> ENVIRONMENTAL EDUCATION IN THE ELEMENTARY SCHOOL.....	55
<i>Столярчук О. М.</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ГУРТОЖИТКУ.....	58
<i>Стрільчук Н. А.,</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	63
<i>Фіногеев С.М., Дем'янова Н.Б.,</i> НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ.....	67
<u>Філологічні науки</u>	
<i>Блошко В.Ю.,</i> ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЧАС» В ТВОРІ ФІЛІПА ЛАРКІНА «DUBLINESQUE».....	72
<i>Гайдей О.В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТІВ.....	74
<u>Філософські науки</u>	
<i>Ветрова К. П.,</i> ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ СОБАКИ В КУЛЬТУРАХ СХОДУ І ЗАХОДУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	77
<i>Коломієць О.М.,</i> ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕРМІНА «РЕКОНСТРУКЦІЯ»: ВІД ПРАМОВНИХ ФОРМ ДО ТЕКСТОВИХ КОНСТРУКЦІЙ.....	79
<u>Історичні науки</u>	
<i>Баяк Д.,</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІЧЕНОГО АБСОЛЮТИЗМУ В АВСТРІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ.....	82
<i>Репета І.В.,</i> МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ МУЗЕЇВ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	86

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Галуша А.В.,

викладач

Вінницький коледж будівництва і архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури м. Вінниця, Україна

Можливість отримання якісної освіти все частіше пов'язують із застосуванням інноваційних інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні. Характерною ознакою будь-якої сучасної освітньої технології є визначення найраціональніших способів досягнення навчальної мети.

Особливої актуальності у професійній підготовці майбутніх фахівців набувають хмарні технології.

Сьогодні накопичено значну кількість досліджень, пов'язаних із розробкою та застосуванням хмарних технологій в різних сферах, зокрема і у навчанні. Питанням використання хмарних технологій саме в освіті присвятили багато праць такі вчені, як Е. І. Аблялімова, А. М. Кух, Л. М. Меджитова, З. С. Сейдаметова, С. Н. Сейтвелієва, Ю. В. Триус та ін.

Хмарні технології (англ. cloud technologies) – це кардинально новий сервіс, який дозволяє віддалено використовувати засоби обробки і зберігання даних [2].

В даний час у світовій практиці реалізуються чотири моделі хмарних систем:

- *приватна хмара* використовується для надання сервісів всередині однієї організації, яка є одночасно і замовником, і постачальником послуг, тобто створює її для себе самої;
- *публічна хмара* має на увазі розгортання інфраструктури з необхідним програмним забезпеченням і надання механізмів доступу до них;
- *гібридна хмара* складається з двох і більше хмар різного типу;
- *суспільна хмара* призначена для використання конкретною спільнотою споживачів з організацій, що мають спільні завдання.

Для освітніх установ найбільш підходящими є публічні і суспільні хмарні системи.

Хмарні сервіси – програмне забезпечення як сервіс у середовищі Microsoft Live@edu, Google Apps Education Edition та ін. Вони відкривають можливості створення віртуальних лабораторій в середовищі Інтернет, проведення майстер-класів, управління різними процесами стаціонарного і

дистанційного навчання. Студенти можуть користуватися офісними додатками безкоштовно, у них відпадає необхідність у придбанні, встановленні та оновленні цих додатків на своїх комп'ютерах. Значно збільшуються можливості для організації спільної роботи. Не потрібно турбуватися про створення резервної копії даних або про можливість їх втрати, тому що дані будуть безпечно зберігатися в «хмарі» – для цього безкоштовно надається великий простір. Дані доступні з будь-якого місця, з використанням цілого діапазону різних пристроїв, аж до мобільного телефону. Єдина умова – наявність Інтернету.

Прикладом може слугувати сторінка викладача-предметника, на якій розміщуються методичні матеріали. Вони створюються як звичайний текстовий документ зі звичним нам інтерфейсом або як звичайна комп'ютерна презентація. Кликнувши на певному документі відкривається вікно для перегляду, редагування, чи зберігання документу. Створені таким чином документи, презентації можна відкрити як в навчальній аудиторії, де є підключення до Інтернету, так і за її межами.

Як правило, за браком часу викладач не завжди встигає дати творчі завдання підвищеної складності, тоді варто їх винести в груповий Інтернет-простір, дати рекомендації щодо їх вирішення. Можна також провести тестовий контроль якості знань студентів або захист лабораторних робіт.

Студенти самостійно працюють над завданнями, проектами, розміщують у своєму просторі і дають доступ викладачу до цих файлів. Якщо кілька студентів працює над проектом, то доступ мають всі учасники проекту, а викладач має можливість цю роботу контролювати та направляти.

Таким чином, викладач може в будь-який час перевірити виконання завдань, виставити оцінки, написати зауваження. А на занятті вже зайнятися консультуванням і розбором помилок. Можна давати новий матеріал, розміщуючи його в ресурсах групи, у вигляді текстів, посилань на Інтернет-ресурси. Перевагою такого підходу є перенесення акценту з аудиторної на самостійну роботу студента.

Одним з варіантів використання хмарних сервісів, що поширений в сфері освіти, є переміщення в хмару систем управління навчанням (Learning Management Systems), таких як Blackboard, Moodle та ін. Це дуже зручно, тому що освітні установи не можуть дозволити собі придбати та підтримувати дороге устаткування і програмне забезпечення. Використання цієї моделі не вимагає від освітньої установи створення власного сервера і його обслуговування, дозволяє уникнути економічних і організаційних витрат, дає можливість встановлювати власні додатки на платформі, що надається провайдером послуги.

Отже, на базі розглянутих хмарних технологій є можливість:

- організації спільної роботи великого колективу викладачів та студентів;
- для викладачів і студентів спільно працювати з документами різних видів і призначення;
- швидкого включення створюваних продуктів в освітній процес;
- організації інтерактивних занять і колективного викладання;
- виконання студентами самостійних робіт, в тому числі колективних проєктів, в умовах відсутності обмежень на «розмір аудиторії» і «час проведення занять»;
- взаємодії та проведення спільної роботи викладачів і студентів незалежно від їх місцезнаходження;
- створення віртуальних лабораторій в конкретних предметних областях (механізми додавання нових ресурсів; інтерактивний доступ до інструментів моделювання, інформаційних ресурсів; підтримка користувачів та ін.);
- організації різних форм контролю;
- переміщення в хмару систем управління навчанням;
- пошуку інформації для дослідників;
- організації доступу, розробки і поширення прикладних моделей.

З огляду на всі перелічені аспекти, хмарні технології мають стати основою для ділового спілкування між викладачами і студентами [1].

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що хмарні технології дають змогу підвищити якість підготовки фахівців вищими навчальними закладами та поживати контакт викладача зі студентами. Вони пропонують альтернативу традиційним формам організації навчального процесу, створюючи можливості для персонального навчання, інтерактивних занять і колективного викладання/навчання.

Впровадження хмарних технологій не тільки знизить витрати на придбання необхідного програмного забезпечення, підвищить якість і ефективність освітнього процесу, а й підготує студента до життя в сучасному інформаційному суспільстві.

Література:

1. Городиська В. Інновації в освітній діяльності вищої школи / Городиська В. // Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія “Педагогіка”. Випуск 31. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – С. 107-119.
2. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами / С. Г. Литвинова // Информационно-компьютерные

технологии в экономике, образовании и социальной сфере. Выпуск 8. – Симферополь: ФЛП Бондаренко О.А., 2013. – С. 99-101.

3. Морзе Н. В. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – № 9. – С. 20-29.

4. Сейдаметова З. С., Сейтвелиева С. Н. Облачные сервисы в образовании / Сейдаметова З. С., Сейтвелиева С. Н. / Матеріали всеукр. конф. 17-18 лютого 2011 р. – Симферополь: Кривий Ріг: Криворізький держ. пед. ун-т, 2011. – С. 432-434.

5. Триус Ю. В. Хмарні технології у професійній підготовці студентів комп'ютерних спеціальностей / Ю. В. Триус // Хмарні технології в освіті: матеріали Всеукраїнського науково-методичного Інтернет-семінару. – 2012. – С. 147-149.

УДК 373.2.091 – 027.22: 796: 502

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР
ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ

Германчук І.М,

студентка факультету педагогіки та психології

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

м. Київ, Україна

Анотація. У статті актуалізовано проблему формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку та зосереджено увагу на важливості дидактичних ігор природничого змісту. Встановлено, що розвиток пізнавальної активності у дітей дошкільного віку відбувається більш інтенсивно за умови використання дидактичних ігор, що стимулює у них пошукові дії впевненість у досягненні успіху при розв'язанні пізнавальних завдань

Ключові слова: пізнавальна активність, гра, дидактична гра природничого змісту, старший дошкільний вік.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема пізнавальної активності дошкільників - одна з найактуальніших у теорії педагогічної та психологічної наук, а також у практиці дошкільних навчальних закладів, оскільки активність є необхідною умовою формування розумових якостей дітей-дошкільників, їх самостійності, ініціативності.

З перших років життя дитина потребує уміння орієнтуватися в розмаїтті предметів і явищ, здатності доволіно регулювати власну пізнавальну діяльність. Це зумовлено потужним інформаційним середовищем та динамічністю змін у світі.

Дана проблема здатності до сприйняття предметів та явищ оточуючого, їх осмислення, усвідомлення зав'язків між ними набуває особливої актуальності і покладає велику відповідальність на педагогів ДНЗ у пошуку ефективних способів розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Зміни що відбуваються в сфері освіти України привертають увагу до дитячих садочків і, зокрема, діяльності яку вони здійснюють. Дошкільні установи мають надзвичайно важливе значення в розвитку дитини, формуванні її особистісних рис, пізнавальної активності, творчості і саморозвитку в подальшому житті.

В Україні освіта та виховання дітей регулюється Законами "Про освіту" і "Про дошкільну освіту" такими нормативними документами як "Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ ст.")" [3], Законі України "Про дошкільну освіту" [5], Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні [1], Оновленій освітній програмі для дітей від 2 до 7 років "Дитина" [4], Новій редакції Програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" [9]. Ці та інших нормативно-правових документи регламентують пріоритетні напрямки розвитку дитячої особистості.

Питання формування та розвитку пізнавальної активності у дітей в процесі ознайомлення з навколишнім світом, спеціально організованого навчання піднімали у своїх працях Д. Дідро, Ж-Ж. Руссо, І. Кант, К. Гельвецій, Ф. Гегель, Я. Коменський, та інші. Підґрунтям сучасних досліджень з формування пізнавальної активності особистості є праці А. Смірнова, Б. Теплова, В. Мясіщева, Г. Щукіної, Д. Узнадзе, Л. Виготського, Л. Занкова, С. Рубінштейна та інших відомих психологів.

Пізнавальна активність – ініціативна, самостійна діяльність дитини, спрямована на пізнання навколишнього життя та необхідність розв'язання завдань конкретних життєвих ситуацій (А. Даллакян, В. Котирло, Л. Венгер, О. Проскура, О. Усова та інші). Дослідження В. Ждан, В. Котирло, Л. Виготського, Н. Ветлугіної, Н. Сакуліної, О. Кононко, С. Ладивір, Т. Комарової та інших свідчать, що поняття пізнавальної активної багатостороннє та включає такі компоненти: змістовий, операційний та мотиваційний; проходить низку етапів формування у період дошкільного дитинства за певних педагогічних умов, які забезпечують формування стійких пізнавальних інтересів дошкільників.

Одним із засобів формування пізнавальної активності дитини дошкільного віку є дидактична гра, яка вводить дитину у світ людських стосунків, реальних життєвих явищ, знайомить її з якостями та властивостями предметів, їх призначенням, способами використання. Особливий інтерес у дітей викликають дидактичні ігри природничого змісту, тому що дають можливість отримувати більше інформації про різні об'єкти та явища природи, які є дуже привабливими для дітей дошкільного віку.

Однак не дивлячись на широке застосування дидактичних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу, їх можливості щодо формування пізнавальної активності дітей використовуються недостатньо. Тому актуальною є постійна адаптація процесу формування пізнавальної активності сучасної дитини старшого дошкільного віку до ритму та об'єму інформації про навколишнє середовище.

Формулювання цілей статті. Мета даної статті полягає у визначенні особливостей формування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку і вплив на них дидактичних ігор природничого змісту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Феномен пізнавальної активності як один із найважливіших чинників навчання постійно привертає увагу дослідників, оскільки взаємодія людини із навколишнім світом можлива тільки завдяки її активності та діяльності. Під пізнавальною активністю розуміють самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлену необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях [10, с. 10].

Державний стандарт дошкільної освіти України визначає як складову змісту Базового компонента дошкільної освіти освітню лінію «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», акцентуючи увагу на необхідності формування в дітей уміння планувати свою пізнавальну діяльність, знаходити нове в знайомому та знайоме в новому, радіти зі своїх відкриттів, виявляти інтерес до дослідництва, експериментування з новим матеріалом.

У Базовому компоненті говориться про те, що компетентність дитини в сфері «природа» - необхідна умова становлення цілісної особистості [1]. Тому перед педагогами дошкільної галузі ставиться завдання: виховання гармонійної, всебічно розвиненої творчої особистості, а пізнавальна активність розглядається як одна з рис особистості.

Значущість майстерності виховного впливу, підкреслювали відомі педагоги і психологи, зокрема В. Сухомлинський, Г. Костюк, І. Зязюн та інші. У своїх працях вони зазначали, що саме майстерність виховного впливу полягає у пробудженні й спрямуванні саморуху, саморозвитку, самостійної діяльності дитини, її пізнавальної активності, творчої ініціативи у розв'язанні як

життєвих, так і спеціально створених дорослими ситуацій. У дошкільному дитинстві пізнавальний інтерес виникає й розвивається не сам собою, а лише за умови спілкування з близькими дорослими, які є прикладом для наслідування. Пізнавальні ж здібності дитини насамперед характеризуються пізнавальною активністю, можливостями розв'язувати пізнавальні завдання, зокрема проблемні, виходити за межі заданого, перетворювати його, застосовуючи при цьому різні способи і засоби [11; с. 15-18].

Одні автори розглядають пізнавальну активність як діяльність, інші - як рису особистості. Ці підходи не можна відривати один від одного. Використання їх в діалектичній єдності дозволяє сформулювати єдину точку зору на поняття сутності пізнавальної активності, яку необхідно розглядати і як мету діяльності, і як засіб її досягнення, і як результат.

Виділяють три групи дітей з різними рівнями пізнавальної активності:

1. Діти з активним рівнем розвитку пізнавальної активності. Їм притаманна яскраво виражена пізнавальна потреба, яка проявляється незалежно від виду діяльності, наявності чи відсутності звернень до них однолітків чи вихователів.

2. Діти з відносно активним рівнем розвитку пізнавальної активності. Ця група найчисленніша. Діти в ній можуть виявляти зацікавленість та активність лише в певних ситуаціях, здебільшого зумовлених змістом діяльності, її емоційною привабливістю.

3. Діти з пасивним рівнем пізнавальної активності. Ці діти завжди пасивні і байдужі - і на заняттях, і в спілкуванні, й під час спільної діяльності з дорослими або однолітками [7].

Одним із дієвих засобів формування пізнавальної активності дітей вважається саме дидактична гра, у якій взаємодіють навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава) сторони. Відповідно до цього вихователь одночасно навчає дітей і бере участь у їхній грі, а діти вчаться, граючись. В Українському педагогічному словнику поняття "дидактичних ігор" розглядається ігри для навчання й виховання дошкільників і школярів, які розвивають сенсорні орієнтації дітей, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, уміння рахувати [2].

Оцінюючи дидактичну гру та її роль в системі навчання, О. Усова писала: "Дидактичні ігри, ігрові завдання та прийоми дозволяють підвищити сприйнятливості дітей, різноманітні навчальну діяльність дитини, приносять цікавість". У дидактичній грі як формі навчання взаємодіють навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава) сторони. Відповідно до цього вчитель одночасно навчає дітей і бере участь у їхній грі, а діти граючись навчаються. Здатність дидактичної гри навчати і розвивати дитину через ігровий задум, дії і правила О. Усова визначає як автодидактизм.

До питання про роль дидактичних ігор в навчанні неодноразово звертались педагоги і психологи. Особливості дидактичних ігор та їх вплив на розвиток дитини свого часу досліджували Є. Тихеева (ігри з дидактичною лялькою, іншими іграшками, з предметами побуту, природним матеріалом, ігри для мовленнєвого розвитку), Ф. Блехер (ігри для математичного розвитку), Л. Венгер (дидактичні ігри і вправи для сенсорного розвитку), А. Бондаренко (роль словесних дидактичних ігор у розвитку самостійності й активності мислення дитини) [8, с. 358].

Оцінюючи роль дидактичної гри в системі навчання дітей дошкільного віку О. Янковська писала, що вона стає формою ігрового навчання лише тоді, коли дидактичні завдання ставляться перед дітьми не прямо, а тісно пов'язуються з ігровими діями. Дидактичне завдання немовби приховане від дитини. Це якраз і робить гру формою ненавмисного засвоєння знань і вмінь дітьми [12, с. 10].

Щоб з'ясувати роль дидактичних ігор природничого змісту у закріпленні та систематизації знань дітей старшого дошкільного віку про рослинний світ педагогами було проведено ряд досліджень. В них розглядаються умови, необхідні для ефективного використання дидактичних ігор природничого змісту з метою закріплення та систематизації знань дітей про природу, подається система таких ігор, розглядаються питання методики їх проведення на заняттях [6].

Дидактичні ігри природничого змісту допоможуть дітям краще усвідомити зміст понять, засвоїти особливості між об'єктами та явищами природи, зрозуміти зв'язки між ними. В процесі організації та проведення дидактичних ігор природничого змісту вихователю необхідно передбачати поетапність формування пізнавальної активності дітей, використовуючи різні форми її прояву: системи евристичних та творчих завдань, моделювання ігрових ситуацій. Саме такий підхід до організації дидактичних ігор природничого змісту дітей старшого дошкільного віку забезпечить ефективність формування їх пізнавальної діяльності.

Висновки. Отже, пізнавальна активність є природним виявом, інтересом дитини до світу, який її оточує. На нашу думку дидактичні ігри природничого змісту сприяють формуванню пізнавальної активності дітей, підвищують інтерес до навчання, а також позитивно впливають на діяльність особистості дитини та її міжособистісні стосунки, підвищують загальний рівень згуртованості дошкільників і розширюють можливості для подальших більш глибоких досліджень у цих напрямках.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; — К.: Видавництво, 2012. – С. 6-9.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник /С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Державна національна програма “Освіта: Україна ХХІ століття”. – К: Райдуга, 1994. – С. 4-5.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук кер. Проекту В.О. Огнев’юк; авт.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв і науки України, Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2016. – С. 3-4.
5. Закон України “Про дошкільну освіту”. – К. 2017. – С. 3-4.
6. Логинова В. И. Формирование системных знаний у детей дошкольного возраста: Автореф. дис. докт. пед. наук - Л., 1984. - 40 с.
7. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності //Дошкільне виховання. – 1999. - №11-12. – С. 7-9
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. - К.: Академвидав, 2006. - 456 с.
9. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” (нова редакція). У 2 ч. Ч II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. – Київ: ТОВ “МЦФЕР - Україна”, 2014. – С. 8-16.
10. Ткачук Т. Радість пізнання //Дошкільне виховання. – 2002. - №9. – С. 10-11.
11. Шумей Л.Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей / Л.Т Шумей, Т.В. Сергеева, // Палітра педагога, 2008. – № 5. – С. 15-18.
12. Янківська О. П. Дидактичні ігри в дитячому садку. - К.: Рад. школа, 1985. - 144 с.

УДК 37.013.43:78(5– 15)

Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

*Глотова В.А.,
студентка ІV курсу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького*

Регіон Близького Сходу включає 15 країн (ОАЕ, Оман, Катар, Туреччина, Сирія, Палестина, Ізраїль, Бахрейн, Йорданія, Ірак, Іран, Кувейт, Саудівська Аравія, Ємен, Ліван). Музична освіта кожної з них має свою специфіку і особливості її функціонування в соціумному контексті здебільшого зумовлені релігійною політикою держави. Як відомо, на території цих країн поширені три світові релігії – іслам, іудаїзм та християнство.

Різні аспекти суспільного і культурного життя народів Близького Сходу, витоки музичної культури країн цього регіону досліджено в роботах Б. Гафурова, В. Абаева, М. Артамонова, Є.Бертельс, І. Брагінського, А. Вафі, Е. Грантовського, М. Дандамаева, І. Дьяконова, В. Лівшіца. Важливу роль у вивченні зазначеної нами проблематики також зіграли дослідження в галузі музичної археології М. Баркешлі, Е.Зоніс, В.Кауфмана, Х. Маллоха, Р. Садокового, Н. Фіндейзена.

Метою даної роботи є висвітлення загальних векторів розвитку музичної освіти в різних країнах Близького Сходу в контексті глобалізаційних процесів.

Близько середини ХІХ в. почався процес проникнення європейських форм музичної освіти в країни Азії та Африки. Євроцентристська концепція, за якою більшість позаєвропейських цивілізацій визнавалися відсталими або навіть примітивними, майже повністю заперечувала національні культурні цінності.

Культурне відродження в більшості країн Азії та Африки викликало поглиблений інтерес до традиційних форм національного мистецтва. Виникло безліч складних проблем: нотувати народну музику або культивувати її в усній традиції, зберігати фольклор в незмінному вигляді або його розвивати, використовувати західноєвропейський досвід або не застосовувати його. У багатьох країнах вже склалася мережа музичних установ, розробляються програми навчання, є кадри кваліфікованих фахівців.

У Єгипті в Каїрі в 1959 створена консерваторія з теоретичними та виконавськими факультетами, з 1971 діє Академія арабської музики (раніше Школа східної музики, потім, з 1929, – Інститут арабської музики), де вивчаються традиційна музика і гра на національних інструментах. Розвитку музичної освіти в школах сприяло виховання педагогічних кадрів (Інститут з підготовки вчителів музики в Замалеку, Каїр). В Іраку музичним центром стала Академія витончених мистецтв з відділенням музики (заснована в 1940 р., Багдад), в Алжирі – Національний інститут музики, що складається з трьох відділень (дослідного, педагогічного та фольклорного) та ін. У багатьох цих навчальних закладах працювали педагоги-музиканти із різних країн колишнього СНГ.

В Ірані є національна консерваторія і Консерваторія європейської музики, заснована в 1918 в Тегерані, Консерваторія в Тебрізі (1956), а також музичні факультети університетів в Тегерані і Ширазі.

Музична освіта в більшості країн Перської затоки представлена переважно приватними навчальними закладами. Як правило, у всіх освітніх установах працюють іноземні педагоги, і сфера музики не є винятком. Державна музична освіта надається повсюдно в загальноосвітніх школах, де обов'язковим є вивчення музичної грамоти, співу, а також гри на музичному інструменті (блок флейта, гітара, синтезатор або національні інструменти). Для обдарованих дітей держава надає бюджетну освіту в спеціальних музичних центрах, де в основному працюють педагоги з Єгипту.

У приватних навчальних закладах педагогічний склад вельми інтернаціональний, працюють педагоги з Філіппін, Іраку, Англії, Америки і багато представників з країн пострадянського простору.

В середині минулого століття на території всіх країн Перської затоки простежувався загальний культурний спад, зумовлений посиленням тиску релігії. Як відомо, мусульманство не заохочує всілякі розваги, коло яких також включає гру на музичних інструментах. Наприклад, на територіях Кувейту і Саудівської Аравії, де як і раніше, панує релігійна політика, не існує жодної музичної школи. Прогресивно мислячі батьки, а також іноземці, що працюють в цих країнах, нерідко возять дітей на заняття в музичну школу сусідньої країни (Бахрейн, наприклад).

В інших країнах за останні десять років місцеве населення поступово почало звертатися до музичної освіти, хоча основний контингент учнів складають іноземці. Так як в країнах від 30 до 50 відсотків загального населення становлять іноземні громадяни, які працюють в різних структурах і часто мігрують, що визначило необхідність в універсальній системі музичної освіти, яку можна перервати і продовжити в будь-який необхідний момент незалежно від географічного місцезнаходження.

У зв'язку з цим визначилася орієнтація на три системи: ABRSM, Trinity і The Royal Conservatory of Music (Canada). Перераховані організації надають сертифікати та дипломи, що котируються в усьому світі. За їхнім програмам працюють не тільки в країнах Перської затоки, а також в Китаї, Індії, Японії, Америці і Європі. В даний період лідируючі позиції займають ABRSM і Trinity, на аналізі яких ми зупинимося більш детально.

Обидві організації знаходяться в Лондоні. Офіс Trinity-коледжу працює з 1877 р Програма ABRSM також відома тривалий час (вже близько 120 років), курується Лондонській королівській академією музики, Королівським музичним коледжем в Лондоні. Основною метою своєї діяльності ABRSM і Trinity називають «популяризацію професійної освіти, чітку організацію

мотивації і постановки мети в учнів, об'єктивне керівництво в поліпшенні навичок, можливість оцінити свої досягнення за міжнародною шкалою балів ...» [6].

Характерною рисою названих систем є відсутність навчальної програми, набору необхідних предметів і кількості годин, відведених для занять на семестр або навчальний рік. Детально обговорюються набір вимог до кандидата на здачу іспиту, критерії оцінювання та репертуарний список, вся інформація, терміни і зміни відображаються на офіційних сайтах, а також в друкованій продукції [4, с. 10]. При цьому хід іспиту фіксується на аудіо або відео записах, які можуть бути використані як доказ у разі оскарження результатів іспиту. Присутність сторонніх, в тому числі і педагога, в залі строго забороненою. Для підготовки до кожної складової іспиту є спеціальні комплекти підручників, де можна знайти списки завдань і питань по рівнях, приклади для тренування. Наприклад, якщо це збірка технічних вправ (окремих для кожного рівня), то до неї включені гами відповідно до вимог, арпеджіо, інші акордові побудови. Варто також враховувати допустимі темпові обмеження, штрихи (наприклад, грати гами стаккато і легато). Спеціально відведена сторінка для опису того, як слід займатися за цією системою і яким чином твори повинні прозвучати на іспиті: «Всі гами, арпеджіо та акорди повинні бути виконані напам'ять, акцентуація допускається тільки така, що властива специфіці побудови, виконується легато (або іншим штрихом відповідно до вимог), без педалі, допустимими є зміни в аплікатурі, якщо це забезпечить вдалий результат...» [2, с. 9].

Педагогічний склад навчальних закладів інтернаціональний, що, безсумнівно, збагачує культурний розвиток, але домінуюче бажання учнів здавати міжнародні іспити (по типу ABRSM і Trinity) ставить хід навчання в жорсткі рамки вимог даних організацій. В результаті на практиці будь-які відхилення від прописаних умов призводять до негативного результату. Також важливим моментом є повністю комерційна основа, як освіти, так і участі в іспитах. І часто на практиці педагог сам не керує процесом навчання студента. Це можуть робити його батьки або безпосередньо сам студент. У такому випадку метою навчального процесу є не поступове навчання і оволодіння практичними навичками майстерності, а якнайшвидша здача всіх можливих іспитів за обраною системою. Приводом для цього можуть бути різні суб'єктивні причини, конкуренція амбіцій і небажання платити за тривалий і дуже дорогий процес навчання. В описаному вище підході є свої переваги, адже для багатьох мігруючих іноземних сімей це шанс, незалежно від країни перебування, продовжувати навчання в певному темпі і за відомою програмою. Для місцевого населення – це стимул до знайомства з європейською класичною музикою. З точки зору педагога – не потрібно ніякої ініціативи, а тільки лише

буквальне дотримання правил підготовки і рекомендацій в нотному тексті. Звідси досить закономірно, що дана система не виховала на сьогоднішній день виконавців зі світовими іменами.

Також слід зазначити, що на сучасному етапі у країнах Близького Сходу система музичної освіти різна. У більшості з них окремі спеціальні музичні навчальні заклади фінансуються державою. Значна кількість музичних шкіл не має чіткого профілю, і в них нерідко ведуться заняття з професіоналами та аматорами, з дітьми і дорослими; плата за навчання в багатьох навчальних закладах відносно висока, і лише приватні стипендіальні фонди дають можливість здобувати музичну освіту обдарованим учням з малозабезпечених сімей.

Загалом музична освіта в країнах Близького Сходу перебуває у стадії становлення. Національний підхід не сформований і допоки багато концептуальних, дидактичних та організаційних ідей запозичується з європейської та американської освіти. Проаналізовані вище моделі музичного навчання не можна віднести до освітніх програм, їх мета здебільшого перевірна, атестаційна. На жаль, поширеною практикою часто стає захоплення підготовкою студентів до іспитів, в результаті чого вкрай ускладнюється повноцінний розвиток музиканта. Наслідком того, що списки вимог і творів обмежені і універсальні, індивідуальний, поступовий і гармонійний розвиток музиканта-виконавця стає неможливим.

Література:

1. Брюсова Н. Я. Вопросы профессионального музыкального образования / Надежда Яковлевна Брюсова. – М., 1929. – 23 с.
  2. Все про систему Trinity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trinitycollege.co.uk>
  3. Гутор В. П. В ожидании реформы. Мысли о задачах музыкального образования / Василий петрович Гутор. – СПб, 1891. – 56 с.
  4. A guide to ABRSM exams for candidates, teachers and parents [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bh.abrsm.org/en/home>
  5. Piano Syllabus (Grade exams, Certificate exams 2012-2014). – London: Trinity College London. – 2012, November. – 68 p.
  6. Taylor Clara. These music exams / Clara Taylor. – London, 2005. – 56 p.
-

СУЧАСНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ В ДНЗ

*Григоренко Ю.Ю.,
студентка педагогічного відділення
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж
імені І.С.Нечуя-Левицького»
м. Богуслав, Україна*

Професія вихователя належить до творчих видів діяльності, оскільки професійна діяльність будь-якого педагога спрямовується на виховання унікальної, неповторної особистості.

Джерелом натхнення, що живить вихователя, є діти, він живе ними. Саме діти, яких він так любить, дають вихователю невичерпну енергію, життєлюбність і позитивне мислення.

Сучасний вихователь – це фахівець, який сьогодні працює в системі дошкільної освіти, володіє педагогічними технологіями, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки про дитину.

В. Сухомлинський відзначав: «Хороший вихователь – це насамперед людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить у те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вміє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радощі і прикрощі, знає душу дитини, ніколи не забуває, що він сам був дитиною» [1, с.28].

І. М. Дичківська виділяє 5 груп вихователів по їх ставленню до інновацій:

1) Вихователь-«новатор». До цієї групи належать вихователі з яскраво вираженим новаторським духом, які завжди першими охоче сприймають нове як позитивне. Вони вміють розв'язувати нестандартні завдання, часто самі створюють і розробляють педагогічні інновації.

2) Вихователь-«передовик». Вони першими здійснюють практичну, експериментальну перевірку інновацій у своєму закладі, підхоплюють інновації, впроваджені в інших навчально-виховних закладах.

3) «Помірний» вихователь («золота середина»). До інновацій вони ставляться стримано, не поспішають їх впроваджувати, водночас намагаються не бути в цій справі серед останніх. Як правило, такі вихователі розпочинають інноваційну діяльність після того, як нове сприймуть колеги.

4) Вихователь-«передостанній». Цю групу утворюють вихователі, які передостанніми наважуються на інноваційну діяльність. Нове вони сприймають, переконавшись в утвердженні щодо нього загальної позитивної думки.

5) Вихователь-«останній». Для стилю мислення, поведінки, професійної діяльності цих вихователів характерні традиційність, консервативні форми роботи [2, с.37].

Який має бути сучасний вихователь?

Вихователь має бути доброзичливим, відкритим у ставленні до вихованців і батьків, уміти налагодити співробітництво з усіма учасниками навчально-виховного процесу в повсякденному житті, оскільки побут дає найбільше можливостей для розвитку малят. Перехід на особистісно-орієнтовану модель дошкільної освіти потребує зміни ставлення вихователя до занять. Заняття відповідно до Базової програми розвитку «Я у Світі» – це зайнятість дітей протягом усього дня за інтересами у групі. Завдання вихователя: постачати дітям необхідний матеріал, підтримувати інтереси дітей, допомагати, втілювати в життя задумане.

Вихователь – впевнена в собі людина, яка вміє поводитися в товаристві, не викликаючи своїми вчинками, поведінкою та зовнішнім виглядом зневаги до себе, людина, яка дотримується чотирьох основних правил спілкування: ввічливість, природність, гідність і тактовність [3].

Насамперед, вихователь – це людина, яка:

- любить, розуміє і поважає особистість дитини;
- сприймає її такою, якою вона є;
- має професійну освіту;
- володіє педагогічною майстерністю;
- має педагогічний такт;
- прагне до самовдосконалення;
- це добра і чуйна людина, яка багато знає, вміє, цікаво навчає.

Сучасний вихователь також повинен бути хорошим психологом.

Ефективність діяльності дошкільного навчального закладу залежить не лише від програм навчання і виховання, а й від особистості педагога.

Вихователь повинен постійно працювати над підвищенням фахового рівня, володіти мистецтвом спілкування з людьми і дітьми. Сучасний вихователь володіє почуттям гумору. Саме він знадобиться в скрутну хвилину і додає оптимізму в разі невдачі.

В сучасних умовах вихователь повинен мати найвищий рівень фахової підготовки та високий інтелектуально-креативний потенціал.

Вихователь повинен вміти працювати в умовах ринку, розуміти, що тільки високий професіоналізм, творчість, ініціатива допоможуть йому знайти своє місце та самореалізуватися в професії.

Вихователь сучасного ДНЗ повинен володіти мистецтвом спілкування з людьми і дітьми [2, с.52].

Сучасний вихователь повинен вміти:

- аналізувати програмну і методичну літературу, передовий педагогічний досвід; організовувати і планувати розвиток дітей у різних видах діяльності (ігровій, навчальній, побутовій, трудовій, образотворчій, музичній та ін.);
- аналізувати педагогічні ситуації та явища, поведінку дітей і власні дії;
- діагностувати розвиток дітей і на цій основі здійснювати диференційоване навчання і виховання, об'єктивно оцінювати наслідки власної діяльності;
- виготовляти дидактичні посібники і користуватися ними у різних формах навчально-виховного процесу з метою його оптимізації;
- виховувати у дітей інтерес до духовних, історичних і культурно-національних цінностей народу;
- здійснювати пропаганду педагогічних знань серед батьків і громадськості, залучати батьків до участі в роботі дошкільного закладу;
- ефективно використовувати спадщину народної і класичної педагогіки;
- працювати в тісному контакті з помічником вихователя, музичним керівником, керівником фізичного виховання, методистами, завідувачем дошкільного навчального закладу [4].

Сучасний вихователь повинен володіти знаннями дошкільної педагогіки, дитячої психології, вікової фізіології, дошкільної педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей, мети, завдань, принципів і змісту виховання і навчання дітей; методів, засобів форм здійснення навчально-виховного процесу; дитячих ігор, праці, художньо-творчої діяльності, індивідуальних характеристик дітей; оптимальних умов організації навчально-виховного процесу; технології і методики організації простору життєдіяльності дітей, який сприяв би становленню і розвитку мислення, діяльності дошкільника.

Кожен сучасний вихователь в ДНЗ повинен знати ці заповіді:

- Будь обережний!
- Не помились!
- Не нашкодь!
- Будь надією для дитини!
- Знай, чого прагнеш!
- Постійно шукай у дитини скарби в душі! [5].

Література:

1. Навчально-методичний посібник «Інноваційні технології в дошкільній освіті: короткий курс лекцій з практикумом» В.І. Концеренко. – Богуслав, 2017, с. 9
  2. Підручник «Інноваційні педагогічні технології» І. М. Дичківська. – Київ, 2012, с. 284.
  3. http://www.dnz228.edukit.zp.ua/metodichna_skarbnichka/na_dopomogu_kolegam/suchasnij_vihovatelj/
  4. <https://dnz45.edu.vn.ua/skarbnichka/>
  5. <http://shag.com.ua/tema-vihovatele-suchasnogo-doshkilenogo-navchalenogo-zakladu-m.html>
-

УДК 37.013

Педагогічні науки

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТА МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ МОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОЇ ПРАКТИКИ

Давиденко О.В.,

*доцент кафедри англійської мови і методи викладання,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Україна*

Одним із основних завдань сучасних закладів мовної освіти є підготовка мовленнєво компетентного фахівця. Як показує світова освітня практика спостерігається інтенсифікація інтегрованого підходу до формування мовної та мовленнєвої компетентностей студентів.

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти усі компетенції людини слугують, так чи інакше, здатності користувача до спілкування і можуть розглядатися як аспекти комунікативної компетенції [1, с. 101]. Спроможність студентів спілкуватися іноземною мовою забезпечується формуванням у них іншомовної комунікативної компетентності, зміст якої зумовлений такими видами компетентностей: мовною, мовленнєвою та соціокультурною. Усі компоненти комунікативної компетентності пов'язані між собою, проте між мовною і мовленнєвою спостерігається найтісніший зв'язок. Мовну компетентність визначаємо як знання правил та установлених норм іноземної мови та їх вмиле використання в процесі говоріння, а також як відповідні навички (лексичні, граматичні, фонетичні, орфографічні). Мовленнєва компетентність – це вміння говорити, слухати, читати, писати, тобто вміння, пов'язані з мовленнєвою діяльністю, з побудовою діалогічних і

монологічних висловлювань у конкретній ситуації, відповідно до рівнів мовної компетенції учасників спілкування [2; с. 146]. Зауважимо, що компетентнісний підхід із різним ступенем послідовності та зв'язності відображається й у навчальних програмах з іноземної мови і є, безумовно, провідним. Спробуємо проілюструвати цей підхід і при викладанні «Мовної практики».

Мовна практика як окрема дисципліна викладається на нашому факультеті, починаючи з першого курсу у кількості 28 годин. Основна мета навчальної дисципліни полягає у розвитку комунікативної іншомовної компетентності як інструменту професійної діяльності та подоланні труднощів при виконанні конкретних завдань. Основні завдання мовної практики полягають у: закріпленні набутих на заняттях з практики усного та писемного мовлення знань та подальший розвиток навичок та вмінь, їх інтеграція у самостійну практичну діяльність; формуванні професійно-особистісних властивостей та якостей майбутнього фахівця; формуванні індивідуального стилю роботи тощо.

Звісно, що найоптимальнішими різновидами проходження мовної практики є подорожі до країн, мова яких вивчається, спілкування з носіями мови, перебування у літніх мовних школах за кордоном тощо. В українських вишах на мовних факультетах організація мовної практики у її класичній формі являє собою певні труднощі, які виникають через відсутність сфери застосування мови у повсякденному житті. Тому вбачаємо за необхідність запропонувати завдання для проходження мовної практики студентами, які б наблизили їх до реальних життєвих ситуацій.

Принагідно відмітити, що практичні завдання, які винесені на виконання студентами під час проходження мовної практики, пов'язані з темами, що викладаються на першому курсі, а саме «Personal Identification», «Dwelling», «Relations (Appearance. Personality Characteristics)» тощо.

Нами запропоновано форми організації мовної практики:

1. опрацювання документів англійською мовою (заповнення анкет, форм-заяв);
2. запис відео з певної теми та подання його на конкурс на рівні усього курсу;
3. підготовка та проведення екскурсії університетом;
4. написання міні-статей методом *rewriting*;
5. підготовка словника та опису формування образу одного із героїв роману з домашнього читання (можна запропонувати підготувати презентацію);
6. відвідування відео клубу та участь у «живому» спілкуванні.

У межах теми «Personal Identification» під час проходження мовної практики ми пропонуємо студентам заповнити форму-заяву для складання міжнародного іспиту з англійської мови IELTS, у якій вказується уся необхідна

інформація про особу, таким чином відбувається застосування набутих студентами знань.

Після вивчення теми «Dwelling» можна запропонувати студентам підготувати та провести екскурсію університетом, наприклад, для іноземних гостей під час проведення щорічної міжнародної конференції на факультеті; створення групою студентів відеоблогу «My room tour» з коротким відеозаписом; написання листа куратору групи, метою якого є відобразити умови проживання студентів у гуртожитках та висловити свої побажання.

Згідно з навчальною програмою з практики усного та писемного мовлення на активне опрацювання виноситься тема «Relations: Appearance. Personality Characteristics». Практичне застосування лексичного матеріалу студентами можливе й під час проведення занять з домашнього читання або після перегляду фільму як форм мовної практики. Ми пропонуємо підготувати словник по темі, описати формування образу одного із героїв роману (фільму), підготувати презентацію.

Написання міні-статей методом *rewriting* може бути також однією із форм організації мовної практики. Студентам пропонується переробити тематичні тексти або тексти із секції «Reading» у межах вивчених на першому курсі тем. Основні прийоми даного методу полягають у наступному: використання синонімів; зміна граматичних структур; перетворення прямої мови в непряму; можливе переміщення абзаців тощо, проте обов'язковою умовою є збереження змісту оригіналу.

Відмітимо, що створення літніх мовних при ВНЗ є ефективною формою організації мовної практики. На сьогодні це стає щорічною практикою серед середніх загальноосвітніх навчальних закладів (згідно з розпорядженням МОН про мовну освіту), організатори яких отримують всебічну методичну підтримку з боку міжнародних організацій і видавництв, зокрема Британської Ради, експертної групи «Cambridge English», видавництв «Pearson» та «Macmillan Education». Тому організація мовної практики у формі літнього мовного табору є перспективною на мовних факультетах.

Таким чином, використання інтегрованого підходу до формування мовної та мовленнєвої компетентностей студентів-першокурсників є ефективним прийомом при проходженні ними мовної практики. У свою чергу процес розвитку мовленнєвої компетентності студентів під час мовної практики є комплексним та характеризується цілеспрямованістю, різноманітністю форм роботи та варіативністю завдань.

«Література»:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАННЯ У ВНЗ
СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Духан Г.М.

*Соціальний педагог вищої категорії,
викладач соціально-педагогічних дисциплін
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний
коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав, Україна*

Стратегічні зміни та новітні тенденції в освітньому просторі України спрямовані на більш ефективне включення дітей із особливими потребами в навчальне середовище та громадське життя суспільства. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна дитина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти решти. Саме цей принцип є основним в організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. [3, с.405]

Вступ до ВНЗ є переломною подією в житті молодих людей. Для студентів-першокурсників із особливими потребами є їх інтеграція у колектив студентів та пристосування оточуючого середовища до їх потреб. Актуальним завданням є не тільки зміст процесу освіти, а і створення певних психолого-педагогічних умов, які б полегшували процес навчання студентів цієї категорії. Труднощі адаптації студентів в перші місяці навчання у ВНЗ зумовлені низкою обставин: нова, незвична форма навчання, новий колектив, великий обсяг навчального матеріалу тощо. [7]

Необхідною умовою успішності студента є засвоєння нових для нього особливостей навчального процесу. На перших курсах формуються студентський колектив, навички й уміння раціональної організації розумової діяльності, усвідомлюється (або не усвідомлюється) покликання до обраної професії, виробляється оптимальний режим праці, уміння організувати дозвілля і побут, встановлюється система роботи із самоосвіти та самовиховання професійно значущих якостей особистості. Період адаптації в нове освітнє середовище є досить довготривалим процесом і від його проходження залежить подальший успіх дитини. Велике значення в роботі з

«особливими» дітьми має правильно організований соціально-психологічний супровід. [2, с. 67]

Соціально-психологічний супровід студентів розпочинається на етапі вступу до навчального закладу і здійснюється упродовж усього терміну навчання. Він тісно пов'язаний із педагогічним супроводом і спрямований на підвищення ефективності навчання за рахунок вирішення психологічних та соціальних проблем студентів, які заважають пізнавальній діяльності, а також набуття ними навичок, що покращують адаптацію до навчального процесу. Психологічна допомога носить комплексний характер і охоплює всі сфери їх життєдіяльності.

Для формування та визначення специфіки супроводу навчання велике значення для психолога та соціального педагога мають знання про середовище, в якому перебував студент до вступу у ВНЗ; група інвалідності та інформованість про хворобу; фізичний стан і реальні можливості студента; психологічні особливості студента. Основною функцією цієї допомоги є подолання соціальної ізоляції, сприяння збереженню і підвищенню їх соціального статусу, залучення до всіх сфер суспільного життя. [3, с.108]

Основними завдання соціально-психологічного супроводу є:

- ✓ створення банку даних студентів з особливими потребами, які навчаються в закладі;
- ✓ психологічна діагностика студентів із особливими потребами з метою виявлення і вирішення проблем, що виникають у процесі їх інтеграції в освітнє середовище;
- ✓ допомога в організації оздоровлення та санітарно-курортного лікування;
- ✓ надання психологічних консультацій усім учасникам навчально-виховного процесу для вирішення виявлених проблем студента;
- ✓ виявлення конфліктних ситуацій, що виникають у студентських групах, та сприяння їх вирішенню;
- ✓ організація просвітницької роботи серед учасників навчально-виховного процесу щодо забезпечення особливого підходу до студентів із обмеженими функціональними можливостями [3, с. 104]

Важливу роль у роботі з студентами цієї категорії відіграє соціальний педагог, який сприяє соціальній адаптації в загальній системі соціальних відносин та взаємодій виконуючи такі завдання:

- ✓ формування позитивного ставлення до себе;
- ✓ заохочення до виявлення особистих пізнавальних інтересів дитини, її самостійності;
- ✓ організація соціально-правового захисту студентів даної категорії;
- ✓ проведення консультування з особистісних проблем;

- ✓ здійснення соціально-перетворювальної роботи;
- ✓ організація консультпунктів для батьків молодих інвалідів з юридичних,
- ✓ правових, соціально-педагогічних питань;
- ✓ усунення конфліктних ситуацій між батьками та дітьми, членами сімей;
- ✓ формування в освітньому закладі здорової суспільної думки, толерантного ставлення до студентів даної категорії;
- ✓ організація культурно-дозвільної діяльності студентів через впровадження різноманітних програм та форм роботи соціальних служб. [1, с.118]

Реалізувати ці завдання можна шляхом розширення сфери соціальних контактів дітей із особливими освітніми потребами, а саме:

- ✓ сприяти відвідуванню та посильній участі цих студентів у поза навчальних заходах, святах, концертах, виставках, спортивних змаганнях, конкурсах, вікторинах та ін.;
- ✓ залучення волонтерів, спонсорів до надання допомоги особливим дітям.

У результаті цього студенти долучаються до всіх соціальних систем, структур, соціальних зв'язків, беруть активну участь в основних сферах життя і діяльності навчального закладу, готуються до повноцінного дорослого життя, самореалізації та розкриття як особистості. [8]

Одним з провідних напрямків у роботі практичного психолога, соціального педагога є робота з батьками «особливої» дитини. Психолого-педагогічна підтримка батьків є життєво необхідною умовою, тому що саме від батьків та їх внескув процес виховання та навчання залежить повноцінний розвиток дітей з обмеженими можливостями. Мета такої роботи насамперед полягає в тому, щоб допомогти їм прийняти реальні потреби дитини і залучити їх до співпраці в її навчанні, зрозуміти мотиви їхньої поведінки, їхні тривоги, а часто й агресивність та недовіру.

Практика показує, що батьки, які виховують дитину з обмеженими функціональними можливостями потребують допомоги як практичного психолога, так і соціального педагога у таких питаннях:

- ✓ вирішення конфліктних ситуацій, які виникають між батьками і педагогами;
- ✓ корекція ставлення всіх членів сім'ї до дитини з особливими потребами;
- ✓ допомога в наданні соціально-правового захисту сім'ї ;
- ✓ підвищення психолого-педагогічної культури батьків;

- ✓ допомога у створенні громадських організацій сімей, які мають дітей
- ✓ із особливими потребами, активна участь у їхній діяльності;
- ✓ сприяння в наданні матеріальної та побутової допомоги сім'ї, яка має дитину з особливими потребами. [5, с. 396]

Діти з особливими потребами повинні бути оточені любов'ю та турботою, недопустимим є приниження особистості, або ж нагадування про функціональні обмеження дитини. У роботі з ними слід, зрозуміти внутрішній світ дитини, визначити труднощі у навчанні (навчання має бути гнучким, «м'яким», пристосованим до потреб та можливостей студента), допомогти їм отримати інформацію іншими засобами, якщо звичайні засоби недостатні. Дитина має зрозуміти, що вона - така сама, як і інші діти.

Студенти з особливими потребами сприймаються більшістю як розумні, кмітливі, зацікавлені процесом навчання, такі, що прагнуть допомогти за складних ситуацій. З-поміж них багато творчих та видатних людей, зрілих, які досягли певних вершин у житті, вміють зрозуміти інших. Щоб забезпечити такий успіх справи, слід з повагою ставитись до особистості студента з «обмеженнями» і вдумливо та наполегливо працювати на його користь. [7]

Література:

1. Романовська Д.Д. Психологічний та соціально-педагогічний супровід навчання і виховання «особливої» дитини в школі [Текст]: методичний посібник/ Д. Д. Романовська, С. І. Собкова. - Чернівці, 2009 -196 с.
2. Пальчевський, С.С. Соціальна педагогіка [Текст]: посібник для студентів ВНЗ/С.С.Пальчевський. – Київ: «Кондор», 2005 - 549 с.
3. Шахрай, В.М. Технології соціальної роботи[Текст]: навчальний посібник для студентів/ ІТекстї В.М.Шахрай Центр навчальної літератури: 2006 р.- 463
4. Романовська Д. Д. Психологічний супровід процесу інтеграції у суспільство дітей з особливими потребами /Д. Д. Романовська // Психологічний та соціально- педагогічний супровід навчання і виховання «особливої дитини» у школі: метод. посібник / за ред. Д. Д. Романовської, С. І. Собкової. - Чернівці: Технодрук, 2009. - с.109.
5. vmuro1.com.ua [Електронний ресурс]: [інтернет портал]. - Електронні дані. Режим доступу: [http://www.vmuro1.com.ua/index.php?idd.\(20.11.2017\).](http://www.vmuro1.com.ua/index.php?idd.(20.11.2017).)- Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
6. bo0k.net [Електронний ресурс]: [інтернет портал]. - Електронні дані. Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=chapter&bid=4351&chapter=1> (20.11.2017).- Онлайн-бібліотека.

ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ОСОБИСТІСНОГО РОСТУ

Караван А. М.,

вчитель початкових класів, Шепетівського НВК №3, спеціаліст II категорії

Федорчук Л. В.

вчитель початкових класів, Шепетівського НВК №3, спеціаліст I категорії

Чернецька В. І.,

вчитель початкових класів, Шепетівського НВК №3, спеціаліст вищої категорії, "Старший учитель"

Анотація. У статті викладено проблему, яка апробована та впроваджена в систему розвивального навчання з метою підвищення ефективності навчання учнів початкової школи. Висвітлено концептуальні положення, подано уточнені ключові поняття, докладно описано педагогічний інструментарій, розглянуто особливості використання в практиці початкового навчання.

Рекомендовано вчителям початкових класів.

Ключові слова. Розвивальне навчання, конструктивне ставлення школярів до себе, навчальна і соціальна само зміни, щоденник росту.

На сучасному етапі розвитку освіти одним із найважливіших завдань є формування ініціативної особистості, здатної ефективно навчатися і працювати протягом життя. Для цього потрібно у процесі формування суб'єкта навчальної діяльності об'єктивувати для дитини власні зміни в ході навчання. В. Давидов говорив : «Удосконалювати, учити самого себе – це значить будувати відношення із самим собою, як з «іншими»; учора думали не так, як сьогодні, вмiли менше, недостатньо розуміли те, що сьогодні стало зрозумілим». Але як, у якій формі учень може побачити себе як змінюваного, що розумнішає, що стає більш вмiлим?

Займаючись математикою, граматикою та іншими дисциплінами, школяр говорить про свої досягнення мовою цих предметів: «Це слово пишеться так-то», «Це завдання розв'язується так-то». Але це не розповідь про себе. У чому ж дитина може виявити і зафіксувати власну зміну? Де їй представлено її власне вдосконалення – єдиний осмислений результат нескінченної низки шкільних уроків, десятків списаних зошитів, тисяч розв'язаних завдань?

Філософським підґрунтям проблеми формування ставлення особистості до себе є шлях розвитку філософії, «висхідної до особистості», відбитий у наступних етапах:

- логіко-гносеологічному, що знайшов відображення в поглядах Декарта, який прирівнює особистість до душі й оголошує природу «Я» уродженою;

- логіко-психологічному, обґрунтованому Д. Локком, який вперше порушує питання про походження ідеї «Я», виводячи його з рефлексії «внутрішнього почуття». На його погляд, здатність до рефлексії виникає тільки в зрілому віці й не в усіх людей;

- обґрунтування І. Кантом ціннісно-морального аспекту проблеми «Я»;

- розробці І. Фіхте питань активності й творчої ролі «Я», розкриття ним значимості суб'єктивного начала діяльності;

- створенні діалектико-матеріалістичної теорії К. Маркса, що дало змогу:

- здійснити синтез теорій Г. Гегеля й Л. Фейєрбаха, об'єднавши роз'єднані раніше соціальне й індивідуальне в генезисі «Я»; позначити «Я» як вузловий пункт перетворення соціального в індивідуальне й навпаки;

- розширити й конкретизувати вчення Л. Фейєрбаха про роль спілкування в процесі розвитку особистості, показавши його зв'язок із соціальною структурою суспільства;

- розвинути й обґрунтувати теорію про роль активної творчої діяльності в процесі формування особистості;

- визнанні персоналістами особистості первинною творчою реальністю й вищою духовною цінністю;

- проголошенні екзистенціалізмом свободи особистості як вищої з існуючих цінностей.

Гуманістична тенденція, що переважає в сучасній філософській думці, робить проблему формування позитивного ставлення до себе особливо актуальною.[1].

Існує технологія, яка дозволяє формувати конструктивне ставлення особистості до себе.

Мета технології – формування ставлення до себе, що одночасно є позитивним, рефлексивним і критичним. Таке ставлення особистості до себе ми назвали конструктивним і розробляли умови формування саме такого ставлення в процесі навчальної діяльності молодших школярів.

Під педагогічним інструментарієм ми розуміємо засоби, використання яких дасть можливість учням стежити за власною зміною, об'єктивує для дітей особистісні особливості, емоційні реакції, дозволить побачити себе всередині

міжособистісних стосунків. Педагогічний інструментарій дозволить молодшим школярам подивитися на себе з боку й зробити побачене предметом аналізу. На необхідність об'єктивувати для дитини власні зміни в ході навчання неодноразово вказував В. Давидов, називаючи її «білою плямою» у процесі формування суб'єкта навчальної діяльності.

Вирішення проблеми, окресленої В. Давидовим, є обов'язковою педагогічною умовою формування конструктивного ставлення до себе у молодших школярів [3, с. 243-244].

Виходячи із цього, нами були розроблені два способи, що дозволяють об'єктивувати для дитини динаміку власної зміни як у навчальній, так і в соціальній сфері. Таким засобом є «Щоденник росту».

«Щоденник росту» можна умовно поділити на дві частини, кожна з яких виконує своє завдання. Першу частину можна позначити як «рефлексивну», а другу – як «демонстраційну» або «констатуючу». Завдання першої частини – об'єктивувати для дитини соціальні зміни в її житті й організувати роботу з їх осмислення. Завдання другої частини – продемонструвати дитині, матеріалізувати для неї, дати спробувати «на дотик» своє просування в навчальному матеріалі.

Зміст «демонстраційної» частини, що складається в основному зі «Сходинок знань» з основних предметів, практично не змінюється протягом усього періоду навчання. На відміну від неї «рефлексивна» частина зазнає значних змін, оскільки на кожному етапі навчання має певну мету.

Основним завданням «рефлексивної» частини «Щоденника росту» в початкових класах є формування внутрішньої позиції школяра шляхом осмислення змін, що відбулися в житті дітей з приходом у школу. «Щоденник росту» надає можливість продовжити роботу, розпочату курсом «Вступ до шкільного життя», що сприяє як прийняттю дитиною нової соціальної ролі, так і присвоєнню норм шкільного життя.

«Щоденник росту» розрахований на весь курс навчання в початковій школі. Однак протягом кожного року навчання він покликаний вирішувати свої специфічні завдання, актуальні для пережитого дитиною періоду. Безумовно, мова йде про різке розмежування завдань, які розв'язуються в одному класі, від завдань, характерних для іншого. Ведення «Щоденника росту» ставить цілі, актуальні для всього періоду навчання в початковій школі. Такими цілями є:

- об'єктивізація навчальної й соціальної самозміни;
- формування адекватної самооцінки й адекватного рівня домагань;
- формування конструктивного ставлення до себе.

«Рефлексивна» частина «Щоденника росту» для першокласників передбачає роботу з осмислення наступних питань, представлених в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Тема для обговорення	Що формує
Що значить рости? (Вступ)	
Навіщо діти приходять до школи?	Позицію школяра
Яким тобі хочеться стати протягом першого навчального року?	Позицію школяра
Чим відрізняється школяр від дошкільника?	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Найважливіше, чого ти навчився за I чверть. (Підсумкова рефлексія I чверті)	Здатність до особистісної рефлексії
Що в школі допомагає тобі рости й дорослішати?	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Створення власної емблеми школяра	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Коли ти задоволений собою, а коли незадоволений?	Здатність до особистісної рефлексії, позицію школяра
Яким ти був до школи? Яким ти став у школі? (Підсумкова рефлексія II чверті)	Здатність до особистісної рефлексії, позицію школяра
Знаки, що регулюють життя школяра	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Чим поведінка справжніх друзів відрізняється від поведінки інших людей?	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Як не можна поводитися, працюючи в групі?	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Як потрібно поводитися, працюючи в групі?	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя
Що під час роботи в групі в тебе виходить дуже добре, а що не дуже добре? (Підсумкова рефлексія III чверті)	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя, здатність до особистісної рефлексії
Яким тебе вважають батьки?	Здатність до особистісної рефлексії
Яким тебе вважають друзі?	Здатність до особистісної рефлексії
Яким ти здаєшся самому собі?	Здатність до особистісної рефлексії
Якими успіхами за перший навчальний рік ти пишаєшся найбільше? (Рефлексія навчального року)	Позицію школяра, прийняття норм шкільного життя, здатність до особистісної рефлексії

У 2-му класі матеріал, запропонований школярам для осмислення, змінюється, оскільки формування позиції школяра й прийняття шкільних норм не так актуальні, як у 1-му класі. Робота спрямована на формування здатності до особистісної і соціальної рефлексії, на об'єктивацію міжособистісних стосунків для другокласників, на формування вміння бачити й оцінювати себе в цих стосунках. Зміст «рефлексивної» частини «Щоденника росту» для учнів 2-го класу представлений у таблиці 1.2

Таблиця 1.2

Тема для обговорення	Що формує
Яким ти хочеш стати за цей рік? Як хочеш змінитися?	Самооцінні судження, особистісну рефлексію
Чого ти бажаєш собі і друзям у цьому навчальному році? (Малювання вітальної листівки)	Емпатію, альтруїстичні здібності, рівень домагань

Коли ти задоволений собою як учнем? Коли ти задоволений собою як другом?	Особистісну рефлексію, самооцінні судження
Яких успіхів тобі вдалося досягти за чверть? (Рефлексія I чверті)	Особистісну рефлексію самооцінні судження
Найприємніше в школі. Найнеприємніше в школі.	Соціальну рефлексію
Гарні і «шкідливі» якості людей	Соціальну рефлексію
Твої гарні і «шкідливі» якості	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Лист Дідові Морозу. (Рефлексія II чверті)	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Твої гарні і «шкідливі» якості (з погляду батьків)	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Твої гарні і «шкідливі» якості (з погляду друзів)	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Які якості ти хочеш мати?	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»- ідеальне
Які якості тобі заважають бути таким, яким ти хочеш бути?	Особистісну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Що важливого ти зрозумів за цей час? (Рефлексія III чверті)	Особистісну і соціальну рефлексію, самооцінні судження
Якими якостями має бути наділений найкращий друг?	Особистісну і соціальну рефлексію
Який ти як друг? Чи схожий ти сам на найкращого друга?	Особистісну і соціальну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Який ти? (Заповнення само оцінних шкал)	Особистісну і соціальну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»
Чи вдалося тобі стати таким, яким ти планував стати на початку навчального року? (Рефлексія року)	Особистісну і соціальну рефлексію, самооцінні судження, образ «Я»

Зміст «рефлексивної» частини «Щоденника росту» для третьокласників передбачає подальший розвиток самосвідомості, формування здатності до саморозвитку. Він представлений у таблиці 1.3

Таблиця 1.3

Тема для обговорення	Що формується
Чого ти бажаєш собі й однокласникам у цьому навчальному році? (Складання вітальної листівки)	Емпатію, альтруїстичні здібності, рівень домагань
Мої внутрішні друзі	Особистісну рефлексію, самооцінку, образ «Я»
Мої внутрішні вороги	Особистісну рефлексію, самооцінку, образ «Я»
Рефлексія I чверті. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку
Завдання на II чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
Чи завжди внутрішні друзі є друзями, а вороги – ворогами?	Особистісну рефлексію, соціальну рефлексію, самооцінку
Як перемагати внутрішніх ворогів? (придумування способів керування собою)	Саморегуляцію поведінки

Рефлексія II чверті. Лист Дідові морозу. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку
Відповідь Діда Мороза	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку
Завдання на III чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
«Любе дзеркальце, скажи...» (Твір «Який я?»)	Особистісну рефлексію, самооцінку, образ «Я»
Що я хочу довідатися про себе?	Особистісну рефлексію
Я очима однокласників	Самооцінку, образ «Я»
Рефлексія III чверті. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку
Завдання на IV чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
Я очима самого себе й інших	Самооцінку, образ «Я»

Робота зі «Щоденником росту» в 4-му класі передбачає подальший розвиток самосвідомості, формування здатності до саморозвитку [6]. «Рефлексивна частина «Щоденника» містить запитання для обміркування й обговорення, представлені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Тема для обговорення	Що формує
Чого ти бажаєш собі й однокласникам у цьому навчальному році? (Складання вітальної листівки)	Емпатію, альтруїстичні здібності, рівень домагань
Спасибі друзі, за те, що ви є	Емпатію, соціальну рефлексію
У мене є сила, і я в неї вірю	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку
Рефлексія I чверті. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку до саморозвитку
Завдання на II чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
Складання своєї емблеми та девізу	Особистісну рефлексію, соціальну рефлексію
«Бадмінтон»	Особистісну рефлексію, самооцінку
Рефлексія II чверті. Лист Дідові Морозу. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку до саморозвитку
Завдання на III чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
Відповідь Діда Мороза	
Завдання на III чверть: - мої; - класу	Особистісну рефлексію, самооцінку
Відверто кажучи	Особистісну та соціальну рефлексію

Чи вмію я спілкуватися?	Особистісну рефлексію
«Гарячий стілець»-1	Самооцінку, образ «Я», емпатію, довіру до класу
Рефлексія III чверті. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступній чверті?)	Особистісну рефлексію, самооцінку
«Гарячий стілець»-2	Самооцінку, образ «Я»
Який я?	Самооцінку, образ «Я», особистісну рефлексію
Рефлексія навчального року. (Що планувалося, що вдалося, причини невдач, як уникнути їх у наступному році?)	Особистісну рефлексію, самооцінку, здатність до саморозвитку

«Щоденники росту» подаються в додатку.

Ефективність пропонованої інновації полягає в тому, що:

- при такому способі організації навчальної діяльності змінюється весь подальший хід розвитку дитини;
- сформована в навчальній діяльності здатність до рефлексії починає використовуватися при аналізі міжособистісних стосунків;
- у процесі роботи зі «Щоденниками росту» учні початкових класів розвивального навчання проявляють виражену схильність до порівняно повного пізнання себе й однолітків, прагнуть здійснити різнобічний аналіз, виділяючи в себе й в інших як позитивні, так і негативні якості;
- уведення спільних форм навчальної роботи в процесі навчання молодших школярів сприяє розвитку рефлексивності, критичності й обґрунтованості самооцінки, розширює знання про себе, сприяє розвитку самоконтролю;
- під час роботи над «Щоденниками росту» виявлено залежність особливостей самооцінки молодшого школяра від рівня сформованості навчальної діяльності, сформованості рефлексії, у дітей розвивається дослідницький тип самооцінки.

Цей факт особливо важливий для означеної проблеми, оскільки розширює і доповнює традиційне розуміння позитивного ставлення до себе. Аналіз існуючих поглядів свідчить про те, що позитивне ставлення особистості до себе сприймається як необхідна умова для досягнення «згоди із самим собою», є потребою, задоволення або незадоволення якої впливає на остаточний результат особистісного розвитку.

Література

1. Балл Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири/ Г. О. Балл // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: зб. наук. пр. – К.: Віпол, 2000. – с. 134-157.

2. Вікторенко І.Л. Формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі організації їхнього спілкування з батьками: дис. канд. пед. Наук: 13.00.09 / Вікторенко Ірина леонідівна. – Словянськ, 2002. – 180 с.
  3. Гончаренко С. Педагогічні дослідження і методологічні поради молодим науковцям/ С. Гончаренко. – К.: АПН України, 1995. – 45 с.
  4. Лозова В. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів/ В. Лозова. – Х.: РЦНІТ; Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2000. – 175 с.
  5. Пехота О. Особистісно орієнтована освіта і технології / О. Пехота// Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К.: Віпол, 2000. – С. 274 – 298.
  6. Пинский А. Вальдорфская педагогика: антология/ А. Пинский, В. Загвоздкин, С. Ловягин; под. ред. А. Пинского. – М.: росвещение, 2003. – 494 с.
  7. Розвивальні технології навчання молодших школярів: навч. Посібник / [О. М. Кондратюк, С. Е. Лкпаренко, І. М. Толмачова, З. І. Шилкунова] ; за заг. ред. В. І. Лозової, О. М. Іонової. – Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2011. – 224 с.
  8. Щвартц Ю. Справочник по выживанию для вальдорфского учителя / Ю.Шварц; пер. с нем. – К.: НАИРИ, 2006. – 96 с.
-

УДК 37

Педагогічні науки

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Коновал Ю.О.

*Студентка відділення дошкільної освіти
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний
коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав, Україна*

З появою малюка в сім'ї люблячі батьки прагнуть подарувати йому якомога більше тепла і турботи, і тому, кожна мама задає питання: чи правильно я виховую своїх дітей? У сучасному світі інформаційних технологій діти дошкільного віку розвиваються дуже рано та вимагають підвищеної уваги до своєї персони.

Як правило, основною метою сучасних методик виховання і розвитку дітей є формування самостійності і творчого мислення малюка, прищеплення йому любові до самонавчання і отримання знань. Дані методики пропонують

свої способи навчання рахунку, читання, письма, а також іншим необхідним малюкові знань. [6]

Найбільш поширеними методиками виховання та навчання дітей є:

- ✓ вальдорфська система;
- ✓ методика Глена Домана;
- ✓ педагогіка Марії Монтессорі;
- ✓ методика Миколи Зайцева;
- ✓ система Нікітіних;
- ✓ авторська методика Л.Шелестової

Вальдорфська система дуже проста. Теорія Вальдорфської педагогіки стверджує, що в період першого семиріччя життя дитини найкраще навчати її, занурюючись у природне середовище. та створюючи такі умови, щоб дитина могла отримувати практичний досвід, повторюючи приклад дорослих, і мала можливості та час для образної гри.

Загальна ціль навчального плану "наповнити дитину почуттям, що світ добрий". І тому малюка до семирічного віку не слід навантажувати навчанням письма, читання, рахунку і логіці. [1, с.118]

Вальдорфська дошкільна освіта включає в себе регулярні повсякденні заняття, такі як вільна гра, малювання фарбами та восковою крейдою, активність на свіжому повітрі, та практичні завдання (випічка, садівництво), з ритмічними змінами під пори року. Група дитсадка має нагадувати оселю, а інструменти та іграшки зазвичай зроблені із простих, натуральних матеріалів, які дають простір для творчості. [1, с.123]

Методика Глена Домана в першу чергу спрямована на навчання малюка читання, математики та формування у дітей енциклопедичних знань. Саме з народження мозок дитини запрограмований на навчання і поки йде активне зростання, дитині не потрібно ніякої додаткової мотивації для навчання. Тому чим інтенсивніше буде навантаження на мозок малюка в перші роки його життя, тим краще буде розвиватися його інтелект.

Мета, яку поставив собі Доман, - «дати дітям необмежені можливості у житті. А здійснення цієї мети буде визначатися тим, що обере для себе дитина, ким вона захоче стати, що сподобається їй з довгого списку можливостей», Доман добре знає, що навчання ефективно лише в період росту мозку. А мозок людини росте до семи- семи з половиною років, але найдужче розвинутий у перші три роки. [5, с.7-10]

Методика виховання за системою Марії Монтессорі розрахована на дітей 2,5-3 років. Дитині надають свободу у виборі занять. Малюк сам вибирає матеріал, з яким хотів би працювати, і сам вирішує, що саме він буде з нього робити. Дитина може витратити на свої заняття стільки часу, скільки захоче. Дитина може вправляти свої почуття вільно і спонтанно; вона відчуває

задоволення і захоплення від своєї діяльності, бо вона робить те, що вона хоче робити, а не те, що їй хтось вкаже. Малюк вчиться сам знаходити помилки і виправляти їх. Це привчає його до діловитості і точності з ранніх років, що дуже корисно для його внутрішньої організації. [7]

Метод Монтесорі створює умови для виникнення в дитини любові до навчання і поволі вселяє стійкі мотивації для продовження навчання.

Педагог вірила у безмежні можливості дитини, вважала, що дитина володіє унікальною здатністю до самобудівництва.

Методика Миколи Зайцева дуже популярна в дитячих садках України. Дана методика навчає дітей читання за допомогою спеціальних кубиків, на межі яких нанесені склади. Які на сьогодні називають «Кубики Зайцева». Безліч вихователів України, вважають що саме «Кубики Зайцева» навчають малюка читання та математики. [2, с. 204]

Звучні кубики Зайцева - це своєрідний музичний інструмент, за допомогою якого дитина може самостійно розвивати словоформуючу творчість. Діти, які займаються за математичними посібниками Зайцева, вже до 4-5 років легко оперують сотнями і тисячами.

Такі кубики відрізняються за кольором, об'ємом, вагою, і навіть за звучанням наповнювача, що також сприяє когнітивному розвитку дитини. У той же час методика вимагає терпіння з боку батьків і чималої посидючості з боку дітей. [1, с.206]

Система Нікітіних. Активне навчання малюка Нікітіні рекомендують починати вже з 1,5 років враховуючи наступні 6 принципів:

- уникати зайвої організованості (наприклад, якщо дитина любить малювати прикріпіть вздовж стін на рівні її зросту листи ватману і залиште на видному місці фломастери. Таким чином дитина матиме можливість навчитися прислухатися до себе, до своїх бажань і вибирати як саму дію, так і час для неї);

- прагнути згуртованості (малюкові дуже цікаво і приємно займатися з вами спільною справою. Запропонуйте йому вимити разом з вами підлогу або посуд);

- уникати зайвого одягу та калорійної їжі (перегрівання і переїдання згубно впливають на розвиток. А от загартовування і правильне харчування приносять величезну користь); [8]

- уникати нерівномірного розвитку (приділяти увагу тренуванню тіла. Фізична активність благотворно впливає на розвиток розумових здібностей. Нехай малюк багато рухається);

- уникати байдужості і безучасності (незважаючи на зайнятість і суєту, приймати участь в іграх, змаганнях, та й взагалі в житті дітей. Не варто

обмежуватися у спілкуванні з малюком тільки механічними діями: нагодувати, напоїти і спати укласти);

- надавати допомогу і підтримку (надавати дитині можливість проявляти ініціативу і допитливість, якщо вона здатна самотійно впоратися з якоюсь справою). [8]

Авторська методика Людмили Шелестової несе в собі розвивальне читання, та використовується в дитячих садках різних регіонів України більше 15 років. Ця методика інтегрує в собі посібник «Вчимося читати», який складається з двох частин. Кожна частина включає в себе різні етапи навчання дітей читання. У процесі виконання цих етапів посібника діти не лише навчаються читати, а й ознайомлюються із різноманітним поняттями та явищами навколишньої дійсності.[3, с. 87].

Методика Шелестової є одна з кращих методик навчання читання дошкільнят, за якою працювали більше 100000 дітей. Виконуючи ігрові завдання, діти навчаються читати непомітно для себе: спочатку вчать читати склади і слова, а потім - словосполучення, речення. [4, с. 115]

Не менш важливою в сучасному вихованні дошкільників є STREAM - освіта. Ми зараз живемо у розвинутому суспільстві, тобто високотехнологічному. Наші діти змалку оточені різними пристроями і мають навчитися доцільно їх використовувати, дотримуючись правил безпеки, розпізнавати ознаки несправностей і вміти їх усувати, тобто оволодіти основами інженерних знань. Створення парціальної програми зі STREAM - освіти дошкільників є нагальною потребою часу. Нині така програма з назвою «STREAM-освіта або Стежинки у Всесвіт» перебуває на стадії розроблення. В Україні вже впровадилися STREAM-центри для дошкільнят. Прикладом такого закладу є **Дошкільна академія «УнікуМ»** Інституту обдарованої дитини НАПН України. [9, с. 3-5]

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. [Текст]: навчальний посібник /І.М. Дичківська.- Київ: ВД «Слово», 2014.- 448 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст]: практикум /І.М.Дичківська .- Київ: Академ видав, 2012.- 352 с.
3. Шелестова Л.В. Вчимося читати. [Текст]: навчально-розвивальний посібник для дітей 4-6 років частини 1,2 / І.М. Шелестова. - Київ: ВД «Слово» , 2015- 214 с.
4. Розвивальне читання для дошкільнят: планування роботи, рекомендації/ за заг.ред .Л.В. Шелестової.- Київ: ВД «Фенікс», 2015.-160 с.
5. Дичківська І.М. Розвивати інтелектуальну обдарованість. Технології раннього навчання Глена Домана/ І.М.Дичківська// Палітра педагога.- 2004.-№2.- с.7-10.

6. zdorovia.net. [Електронний ресурс] : [Інтернет портал]. - Електронні дані. - [Здоров'я© Copyright 2016]Режим доступу: <http://zdorovia.net.ua/archives/2663> (20.11.2017). - Методики і методи виховання дітей дошкільного віку.
7. uk.wikipedia.org [Електронний ресурс] : [Інтернет портал]. - Електронні дані. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Педагогіка_Монтессорі. -(20.11.2017).- Педагогіка_Монтессорі.
8. nebo.at.ua [Електронний ресурс] : [Інтернет портал]. - Електронні дані. - [Copyright Небо © 2011-2017]Режим доступу: http://nebo.at.ua/publ/proditej/doshkilnjata/rozvivajuchi_sistemi_sistema_nikitinikh/18-1-0-120 (20.11.2017). - Небо християнський український сайт для батьків і дітей.
9. ukrdeti.com [Електронний ресурс] : [Інтернет портал]. - Електронні дані. - [“ Дошкільне виховання”, 2016, № 1]Режим доступу: <http://ukrdeti.com/2.pdf> (20.11.2017). - STREAM- освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення
-

УДК 37

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДИТИНИ – ДОШКІЛЬНИКА ЯК СКЛАДОВОЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Кучера Я.С

*Студентка факультету дошкільної
освіти економіки і права
Богуславський гуманітарний коледж
імені І.С. Нечуя-Левицького
м. Богуслав, Україна*

Правове виховання передбачає ознайомлення дітей дошкільного віку зі змістом їхніх прав, розвиток критичного ставлення до спроб їх порушити (використання авторитарного стилю спілкування, приниження гідності). Водночас у них повинно утверджуватися усвідомлення, що, реалізуючи свої інтереси, не можна ігнорувати інтереси інших; що стосунки людей регулюються нормами моралі і права, які необхідно знати і яких слід дотримуватися; що свобода – це не всюдозволеність, а усвідомлена поведінка і діяльність у конкретному правовому полі. А також усвідомлення знань дитиною своїх прав і свобод, поваги до прав і свобод інших людей,

відповідального ставлення до виконання власних обов'язків. Виховання патріотизму, поваги до прав людини та дотримання правових норм, толерантності, критичного ставлення до себе, чуйності до всіх членів суспільства.

Виходячи з вище сказаного, стає можливим визначити завдання правового виховання дошкільнят:

- забезпечення старших дошкільників початковими знаннями про права та свободи дітей(як маленьких людей і юних громадян), а також відомостями про правові норми, що регулюють відносини практично у всіх сферах суспільного життя;

- формування мотивації, головних умінь і навичок, а також основ майбутніх ключових компетенцій, необхідних для правомірної та відповідальної участі в житті суспільства і держави;

- орієнтування дошкільників на загальнолюдські і національні цінності в дусі поваги до прав і свобод людини і громадянина та дотримання правових норм;

- сприяння формуванню активної громадянської позиції на основі цілісного самоусвідомлення як людини – особистості – громадянина України – першооснови європейської та світової спільноти людей – створення умов для набуття старшими дошкільниками досвіду усвідомлених суспільних дій, правової поведінки і толерантного спілкування на основі поваги до прав і свобод інших людей.

Основні(базові) поняття можна подати у вигляді кількох поняттєвих ліній, якими дошкільники оволодівають на заняттях:

- Я- моє ім'я-особистість-громадянин України-землянин(житель планети Земля як світової спільноти);

- моя сім'я-мої родичі-мої друзі-мої знайомі-люди навколо мене;

- моя кімната(мій куточок)-мій дім(квартира)-моя вулиця-моя батьківщина(місце, де я живу)-Україна(велика Батьківщина)-Земля(спільна домівка людства);

- усі різні-усі рівні;

- права-свободи-правові норми-обов'язки-відповідальність.

Єдність зазначених поняттєвих ліній забезпечує розуміння дитиною різноманітності світу і людських стосунків у ньому, а також сприяє усвідомленню власного статусу в цій динамічній системі стосунків.

Як вже зазначалося вище, початкове правове виховання здійснюється в старших групах дошкільнят.

В більшості випадків заняття з права окремо не виділені, вони входять до комплексу занять «Етичне, моральне виховання дитини», «Дитина в

суспільстві» тощо. До основних занять необхідно включати елементи правового виховання: бесіди, ігри, вправи та інші.

Що стосується засобів і методів роботи, то можливо виділити наступні: бесіда, читання художньої літератури; рольове програвання бажаної поведінки в різних життєвих ситуаціях; вправи(в тому числі на самопізнання); дидактичні ігри.

Методи, які використовуються для ознайомлення дітей із правами та обов'язками:

1. Розглядання картин із зображенням знайомих дітям життєвих ситуацій, які демонструють настрій, поведінку їхніх однолітків(тривогу, хвилювання, страхи, фізичний біль, образу) та реакцію на це старших людей та підлітків;

2. Читання творів художньої літератури, зокрема казок з подальшим їх обговоренням.

3. Вправи-практикуми: «Навіщо дітям правда?», «Які обов'язки дітей?».

4. Позитивна оцінка реальних проявів дітей, що відображають їхню громадську спрямованість, чесність, гідність.

5. Конкурси на: найкраще побажання, конкурс малюнків «Я маю право..», «Хто найкраще знає і виконує свої обов'язки?»

6. Дидактичні ігри.

7. Морально-етичні бесіди на теми: «Правила безпечної поведінки», «Правила гри в природі», «Правила доброти», бесіда «Моя сім'я».

8. Сюжетно рольові ігри, наприклад «Сім'я»-закріплення обов'язків в сім'ї; «Дитячий садочок»-закріплення права на інформацію; «Лікарня»-закріплення правил безпеки, права на медицину.

Обираючи форми і методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку, необхідно зважати на специфіку дошкільного закладу освіти, але й на інтелектуальні, психолого-педагогічні особливості старших дошкільників, а також на їхні індивідуальні характеристики.

Організація процесу правового виховання дошкільників базується на теоретичних і методологічних принципах, на особистісно зорієнтованому підході до кожного дошкільника.

Оцінюючи результати пізнавальної діяльності малюків, слід виходити з пріоритетної спрямованості курсу на вивчення прав дитини та норм поведінки(зокрема правових), а також на формування знань, умінь і цілісних орієнтацій, необхідних маленькому громадянину для життя в демократичному суспільстві і державі. Оцінювання має бути мотивованим, стимулюючим і спрямованим на створення запрограмованої ситуації успіху.

Література

1. Базова програма розвитку «Я у Світі».-К.,2009.
  2. Закон України «Про дошкільну освіту».-К.,2000.
  3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Науково-методичний посібник.-К.,2003.-244с.
  4. Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку «Малятко», Науково-методичний посібник.-К.,1993.
  5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності.//Дошкільне виховання.2003-№2.
  6. Дубровський В.Ф., Червинська О.Ю.. правове виховання дітей старшого дошкільного віку.-Ранок.,-2007.
  7. Мізум М.М., Капустяк С. Морально-правове виховання дитини-дошкільника./Бібліотечка вихователя дитячого садка.-жовтень.-2004.-№23-24.-ст.10-16
  8. Лохвицька Л., Макаренко С. Правову культуру-старшим дошкільника.//Дошкільне виховання.-2006/-№6.
-

УДК. 371.321.4

Педагогічні науки

РОБОТА З ДІТЬМИ З ВАДАМИ СЛУХУ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Малевиц А. В.

Студентка

Луцький педагогічний коледж

м. Луцьк

Україна

Вивчення природознавства у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з вадами слуху передбачає ознайомлення учнів з доступними для них елементами неживої природи, будовою і життям рослин і тварин, а також організмом людини.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких завдань:

- надати учням знання про основні елементи неживої та живої природи, про будову і життя рослин, тварин, людини;
- сформувати в учнів цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- сприяти усвідомленню учнями необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;

- сформувати практичні вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- прищепити учням навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань;
- сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

Відповідно до корекційно - розвивальної мети матеріал будується за такими змістовими лініями:

- розвиток позитивного ставлення до природи і праці людей;
- формування бережливого ставлення до об'єктів та предметів навколишнього середовища;
- виховання працелюбності, любові та поваги до природи і людей праці;
- формування усвідомленості навчальної діяльності та корекція складових психічного розвитку дитини.

Форми організації навчання учнів з природознавства мають динамічний характер. Навчання проводиться не лише в класі, а й на вулиці, у лісі, парку, біля водойм, на полі, в саду, зоопарку, фермі, музеї тощо.

Спостереженням учнів надається особлива роль в навчанні природознавству. Завдяки спостереженню учні навчаються самостійно здобувати знання, робити узагальнення. Спостереження, досліди поєднуються з різноманітними практичними роботами. Під час практичної діяльності необхідно систематично залучати учнів до пошуку знань, використовуючи для цього завдання на порівняння, класифікацію, виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Так, у розділі „ Вода ” вивчаються властивості води, розглядаються розчинні речовини й розчини, стан води в природі, температура води та її вимірювання. В зміст програми внесені такі теми, як кругообіг води в природі, опади та їх види. Обсяг розділу „ Вода ” збільшено за рахунок відомостей про водойми України, значення води та використання її в побуті, промисловості.

Розділ „ Повітря ” охоплює відомості про основні властивості повітря та його склад. Передбачається ознайомлення учнів з використанням цих властивостей у побуті. При вивченні складу повітря учнів ознайомлюють з киснем і вуглекислим газом, з властивостями цих газів, їх використанням. До розділу введено нові теми: „ Вітер та його значення ”, „ Повітря ”, „ Завбачення погоди та її значення для господарської діяльності людини ”, „ Температура повітря ”, „ Стихійні лиха ”.

Корисні копалини розділені на групи за ознаками їх основного використання так:

- корисні копалини, що використовуються як будівельний матеріал;
- горючі корисні копалини;

- корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива;
- металеві руди;
- кам'яна сіль.

Вивчаючи цей розділ, учні знайомляться із зовнішнім виглядом, властивостями корисних копалин, їх видобуванням та використанням в господарстві. До змісту цього розділу введена тема „ Охорона корисних копалин в Україні ”.

До кожного розділу програми включено перелік дослідів, практичних робіт та екскурсій, що мають бути проведені під час вивчення відповідного навчального матеріалу.

В 7-му класі учні вивчають будову органів квіткової рослини, особливості вирощування і використання найбільш поширених для даної місцевості овочевих, польових, плодових, ягідних, декоративних рослин.

Вивчення рослин починається з пояснення того, що рослина - це частина живої природи, з ознайомленням учнів з їх зовнішньою будовою та функціями. Основну увагу слід звертати на роль органів рослини в її житті. З цією метою доцільно проведення ряду дослідів. Для більш усвідомленого засвоєння знань, учні повинні брати участь у закладанні дослідів і проводити спостереження за їх результатами.

У наступних темах програми пропонується ознайомлення учнів з групами рослин, об'єднаних місцем зростання: рослини лісу, поля, саду, овочеві рослини. Після вивчення кожної з цих тем бажано провести екскурсію до місця зростання рослини (до лісу, саду і т.д.)

Для розвитку активності і самостійності учнів з вадами слуху при вивченні квіткових рослин рекомендується проводити фенологічні спостереження. Рекомендується збирання опалого листя, плодів, насіння, а також доцільно використовувати на уроках роботу з роздатковим матеріалом.

Під час вивчення розділу „Кімнатні рослини” слід використовувати в класі або куточках живої природи таблички з назвами рослин.

У 8-му класі учні засвоюють знання про будову тіла тварин, спосіб їх життя, відмінні особливості різних груп тварин.

Вивчення розділу починається з того, що учням пояснюють, що тварина - це теж частина живої природи, про взаємозалежність рослин і тварин. Спочатку розглядається будова тіла найпростіших тварин і закінчується ознайомленням з високоорганізованими тваринами. Таке подання навчального матеріалу дає змогу вчителю показати ознаки схожості та відмінності груп тварин, елементи їх класифікації. Під час вивчення природознавства учні ознайомлюються з вирощуванням та доглядом за свійськими тваринами.

Учні продовжують знайомитися з Червоною книгою на прикладі представників тваринного світу, які занесені до неї.

У 9-му класі програма передбачає вивчення основних понять, що стосуються будови організму людини, процесів життєдіяльності та розвитку, збереження і зміцнення здоров'я людини, запобігання різним захворюванням.

Головна мета програми 9-го класу – навчити учнів, як зберегти, зміцнити своє здоров'я та здоров'я оточуючих людей.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу проводяться практичні роботи, на яких учні ознайомлюються з наданням першої медичної допомоги при кровотечах, травмах, опіках, тепловому та сонячному ударах, обмороженні тощо. Рекомендується провести екскурсію в медичний пункт, який знаходиться в школі, для ознайомлення дітей з роботою медичного персоналу.

Для проведення уроків з природознавства необхідно мати відповідне обладнання і різноманітні наочні посібники. Під час викладу матеріалу вчитель демонструє натуральні об'єкти, проводить досліди, використовує муляжі, таблиці, малюнки, альбоми, колекції корисних копалин, чорних та кольорових металів, гербарії, а також вчитель повинен мати достатню кількість роздаткового матеріалу.

На уроках природознавства доцільно використовувати технічні засоби навчання для демонстрування діафільмів, кінофільмів, що підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Уроки з природознавства обов'язково слід проводити в спеціально обладнаному кабінеті.

Розвитково - корекційні завдання курсу полягають у формуванні розумових здібностей глухих учнів, мовленнєвих умінь і навичок, їх емоційної сфери, саморегуляції та самовираження відповідно до індивідуальних можливостей кожної дитини. У загальноосвітніх закладах для дітей з порушеннями слуху жестова і словесна мови використовуються як рівноправні засоби навчання та спілкування і застосовуються тією мірою, що є необхідною для ефективного здійснення навчально-виховного процесу. У школах для глухих дітей навчання здійснюється з певним домінуванням жестової мови, але при цьому не слід ігнорувати навчання словесної мови. В основу програми покладено максимальне використання учнями слуху - зорового сприймання мовлення поряд з розвитком у них вимови наближеної до правильної, що сприятиме їхній успішній соціалізації. Забезпечення єдності жестової та словесної мов, з урахуванням психофізичного стану та індивідуальних можливостей глухих учнів, створює умови, необхідні для засвоєння відповідних знань, умінь і навичок.

Література

1. Гриценюк Л.І., Обухівська А.Г., Панок В.Г. та ін.. Психологічна служба та психолого - медико - педагогічні консультації системи освіти України

(показники розвитку за підсумками 2004-2005 навчального року)/ К.: «Ніка – Центр», 2005.- 30 с.

2. Даніельс Е., Стаффорд К. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів.-Львів: Т-во «Надія», 2000.- 255с.

3. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття)- К.: райдуга, 1994.- 61с.

4. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі : початкова ланка К.: 2004.- 152 с.

5. Елен Р. Даніелс і Кей Стаффорд залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів.- Україна, Львів , товариство «Надія», 2000.- 256 с.

УДК 377

Педагогічні науки

КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИХОВАННІ В УЧНІВ ПТНЗ ПОЧУТТЯ ДРУЖБИ, ТОВАРИШУВАННЯ

Попович Т. А.,

викладач професійно - теоретичної підготовки

Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти

ім. П.Ф. Кривоноса

м. Слов'янськ, Україна

У сфері виховання почуття дружби та товаришування в учнів творча праця вже протягом десятиріч займає своє особливе місце. Ця чудова методика прекрасно враховує психологію молодшого, старшого, юнацького віку, дійсно здатна творити чудеса, бо пробуджує найбільш добрі почуття у всіх учасників творчої діяльності.

Зараз колективна творча діяльність переживає друге відродження. Її різноманітність і періодичність дозволяє учням реалізовувати свої інтереси і потреби, розвивати творчі та інтелектуальні здібності, соціально адаптуватися. Дана система припускає широку участь кожного у виборі, розробці, проведенні та аналізі колективних справ.

Методологічні засади колективної творчої діяльності висвітлені у працях А.С Макаренка, В.О.Сухомлинського; також у працях таких дослідників як А.В.Антонов, А.В.Брушлінський, Г.О.Буш, Т.В.Кудрявцев, О.М.Матюшкін, Є.О.Мілерян, А.Ф.Есаулов, І.С.Якіманська, Д.Берлайн [1,с.1]

Мета творчої трудової діяльності – збагачення знань учнів про оточуючий світ, створення переконання, що праця є джерелом повноцінного життя, виховання прагнення вносити свій вклад в покращення дійсності і реально,

безкорисливо, на ділі піклуватися про близьких і далеких людей, працювати самостійно і творчо. Крім того сумісна творча праця учнів в групі дозволяє цілеспрямовано розвивати художньо-естетичні смаки, пробуджує бажання спробувати себе у творчості, виховує сприйнятливність і чуйність, шляхетність душі.

Область дій і зміст колективної творчої діяльності сьогодні повинні відповідати процесам оновлення які відбуваються у нашій країні. Головне, щоб ця діяльність об'єднувала загальні цілі, життєво важливі піклування, а відношення будувались на принципах співпраці та співтворчості [2,с.175]; щоб діти знайшли себе, реалізовувались у справі, насолоджувались розкішно спілкування, співдружності і як результат знаходили один одного як справжні однокласники, товариші, друзі. Потенціал творчої справи збагачений думками учнів, і їх імпровізація-вище досягнення колективної творчої діяльності

До нашого навчального закладу учні приходять після 9 або 11 років навчання в школі або інших загальноосвітніх закладах. Крім того з раннього віку батьки, вихователі в дитячих садках прививають, виховують в дітях почуття дружби, товаришування, колективізму. Тому звичайно наші учні в більшості своєму можуть сказати, що вони мають або мали друзів, вміють дружити. Але для того, щоб навчальний та виховний процес протягом навчання був якісний, комфортний, цікавий, не рутинний як для учнів, так і для педагогів, необхідно, щоб в групі панували дружні та товариські відносини.

В своїй педагогічній діяльності створюю ситуації для виховання творчої дружби як плідного союзу особистостей, які активно проявляють свої здібності і можливості. Більш того, така дружба сприяє збереженню, розумінню, прийняттю особистісних якостей іншої людини, здобрення проявленої ініціативи і фантазії.

На практиці це виявляється в процесі роботи над розробкою та створенням колекцій одягу. Працюючи над колекцією «квіткових суконь» кожна учениця одна або в парі працювала над створенням конкретного виробу. Одна з учениць найбільш професійно володіла вмінням створювати штучні квіти, але в процесі діяльності дівчата обговорювали як краще створити образ, допомагали одна одній матеріалами, інструментами, ділились знаннями з техніки виконання; в своєму спілкуванні були щирими, захопливими, відвертими. Тому з упевненістю можу сказати, що спільна творча праця є дієвим засобом виховання в учнів почуття дружби та товаришування. Для закріплення ситуації успіху організуємо демонстрацію колекцій створеного одягу, театралізовані костюмовані вистави, приймаємо участь у виставках прикладної творчості.

В процесі колективної творчої діяльності учні вчаться працювати в колективі, ділити успіх і відповідальність з іншими, дізнаються один про

одного багато цікавого, становляться справжніми друзями; крім того створюється широкий простір для розвитку особистості.

Колективна творча діяльність дає можливість учням:

- реалізовувати і розвивати свої здібності;
- розширити знання про оточуючий світ;
- оволодіти навичками спілкування;
- започаткувати нові або закріпити сталі дружні відносини;
- проявити організаторські вміння;
- закріпити комунікативні навички;
- формувати здатність до рефлексії;

Педагогу:

- розвивати творчий потенціал;
- вдосконалювати організаторські можливості;
- вивчати учнівський колектив;
- сприяти процесу розвитку особистості учня;
- розвивати рефлексивні можливості.

Колективна творча діяльність варіативна і несе в собі виховне і розвивальне призначення, це сфера педагогічного винахідництва головна роль в якому належить учням. Справа цінна тоді, коли всьому учнівському колективу знаходяться творчі ролі, доручення і завдання, коли несе новизну, сюрпризи, цікава всім і кожному.

Література

1. Рибалко В.В., Моляко В.О. Теорія виховання творчої особистості на основі стратегіального підходу // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №6. – С. 1-16.

2. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості / Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.

УДК 378.091.33:784

Педагогические науки

**ФОРМИРОВАНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ИДЕАЛА БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В КЛАССЕ ВОКАЛА.**

Ришкевич О.В.,

концертмейстер кафедри

теорії і методики музикального образования и хореографии

Мелитопольського державного педагогічного університета

имени Богдана Хмельницького

г. Мелитополь, Украина

Аннотация. В работе проанализирована сущность понятия «эстетический идеал», выявлен потенциал вокального искусства в формировании эстетического идеала будущих учителей музыки, очерчен круг методов его воспитания у студентов в классе вокала.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетический идеал, гедонистическая функция вокального искусства.

“Чтобы воспитать человека думающим и чувствующим, его следует, прежде всего, воспитать эстетически”.

Фридрих Шиллер

Личностная ориентация современного образования предполагает привлечение молодых людей к эстетическому опыту человечества, к творческой деятельности, которая является основой эстетического развития личности. В связи с этим ключевое значение приобретает осмысление конкретных вопросов эстетического воспитания и эстетической деятельности и базовых теоретических основ формирования эстетической культуры личности.

Различные аспекты процесса эстетического воспитания отражены в трудах философов, педагогов, психологов, искусствоведов. Методологические аспекты этой проблемы разработаны в трудах А. Бурова, И. Зюзина, М. Кагана, М. Киященко, Л. Когана, Л. Левчук, Л. Столовича и др. Эти учёные акцентируют внимание на том, что личность всегда воспитывается целостно. И этот процесс воспитания обязательно должен быть направлен на решение единой задачи: гармоничного развития будущего учителя, и прежде всего, учителя музыкального искусства.

Конечной целью эстетического воспитания являются формирование эстетического идеала личности и тесно связанного с ним эстетического вкуса.

Из всех видов музыкального искусства, вокальное искусство обладает наибольшей силой воздействия на слушателя в связи с тем, что содержит в себе конкретную семантическую информативность. Постигание эстетического идеала, отражённого в произведениях вокального искусства становится целью духовного и интеллектуального развития и самосовершенствования личности студента – будущего учителя музыкального искусства.

В настоящее время существует разнообразная литература по вокальной педагогике. Достойный вклад в разработку различных аспектов вокального обучения и воспитания внесли О.Апраксина, В. Багадуров, В. Белобородова, А.Манабени, П.Николаенко, Л. Хлебникова. Однако проблема формирования эстетического идеала будущих учителей музыкального искусства в процессе вокально-исполнительской деятельности не нашла достаточного освещения в научно-методических работах, что и обусловило выбор темы данного исследования.

В научной литературе философско-эстетического направления акцептируется внимание на том, что эстетический идеал является центральным звеном эстетического сознания личности. При этом учёные предлагают различные дефиниции данного феномена. Например, по мнению Б.Лукьянова, эстетический идеал – это представление человека о совершенной красоте явлений материального, духовно-интеллектуального, нравственного и художественного мира. То есть, это представление о совершенной красоте в природе, обществе, человеке, труде и искусстве [3, с.15].

С. Белокурова считает, что идеал эстетический (от греч. idea – идея, понятие, первообраз, представление) – художественное представление о совершенстве, отражённое в произведении искусства: изображение прекрасного как должного [1, с. 45].

При этом следует отметить, что эстетический идеал всегда носит позитивный личностный характер для людей современного ему общества. У них он вызывает искреннее восхищение, порождает эстетические чувства и даёт эстетическое наслаждение.

Данные определения свидетельствуют о том, что в сфере искусства идеал невозможен сам по себе, в отдельности от художественного произведения, которое даёт наиболее полное представление об эстетическом совершенстве. Иными словами, принятие социумом определённого идеала формируется на базе каких-либо художественных артефактов, которых признаёт эстетически значимыми либо большая, либо авторитетная часть общества [2, с.87].

К числу базовых функций искусства часто относят: эстетическую, этическую, воспитательную, познавательную, коммуникативную. Кроме этого важнейшей его функцией является гедонистическая. Художественные произведения доставляют человеку эстетическую радость, активизируют его духовные и физические силы, удовлетворяют потребность в эмоциональном и интеллектуальном наслаждении. Эстетически воздействуя на человека, духовно обогащая его и доставляя эстетическое удовольствие, искусство удовлетворяет таким образом различные духовные потребности.

На гедонистической функции вокального искусства и вокального обучения в частности обращает внимание в своей статье Л. Василенко. По её мнению, гедонистическая функция в сфере вокального искусства проявляется в том, что само его существование уже приносит радость. И если кто-то напевает, то он уже считается человеком удовлетворённым жизнью и ему следует ходить «с поднятой головой». Как отмечает древняя китайская мудрость – берегись человека, который не поёт. И дело здесь не только в том, что «поющий» человек доволен, а ещё и в том, что вокальный звук всегда был отрицанием печали как немоты, хотя и печаль, и радость всегда находят отражение в нем, но не на уровне сосредоточения, а на уровне высвобождения. Особенность

вокального искусства, в отличие от других видов искусства, заключается в том, что для него свойственны, кроме ритма и мелодии, ещё и такие категории как тембр и слово, которые обладают способностью конкретизировать композицию в чувственном материале вокального произведения и, в свою очередь, сами выступают как чувственные раздражители [4, с. 3]. «Откуда поэт ... – ставил вопрос З. Фрейд, – приобретает материал ... и как ему удаётся так нас им зацепить, вызвать у нас такие переживания, на которые мы никогда не считали себя способными?» [5, с. 161]. Магия поэтического текста в содружестве с обаянием мелодической композиции находит свою жизненную способность в совершенной технике вокального исполнения, где тембральная окрашенность и эмоциональная насыщенность певца находят своё освобождение и посылают импульс прекрасного, на что откликается душа слушателя ощущениями эстетического наслаждения [4, с. 3].

Эффективность процесса формирования эстетического идеала зависит от степени восприятия и понимания эстетической и этической сути содержания вокальных произведений, прошедших через призму эстетических переживаний и интернирующихся в эстетический идеал личности.

При выявлении эстетической ценности вокальных произведений важно акцентировать внимание на идее, содержании, творческом совершенстве, воспитательной значимости произведения.

На основании дифференцированного выбора вокальных произведений с ярко выраженными идеальными образами проявляется психологическая установка на осознанное восприятие их идейно-эстетической ценности, что воздействует на духовные устремления, активную жизненную позицию студентов.

В своём самостоятельном анализе ранее неизвестных вокальных произведений студенты должны исходить от характеристики воспитательной значимости идеальных образов, идейно-художественного статуса содержания и средств музыкальной выразительности, уровня вокальной интерпретации, эстетического потенциала звучания голоса.

На уроках вокала также необходимо определять своё отношение к художественному образу произведений искусств, осмысливать их эстетическую ценность, также важно практиковать метод самостоятельного анализа художественного произведения.

Эстетическое восприятие и понимание музыки рассматриваются как необходимый компонент в процессе формирования эстетического идеала культуры личности. Музыкально-эстетические оценочные представления проявляются в музыкально-эстетических взглядах, убеждениях и выражаются в суждениях личности. В работе музыканта-педагога Э. Абдуллина значение развития оценочных представлений личности определяется так: «Способность

дать эстетическую оценку произведению характеризует достаточно высокий уровень развития восприятия музыки и может служить одним из показателей музыкальной культуры» [3, с. 54].

Решение поставленных задач в процессе вокального обучения будущих учителей музыкального искусства подтверждает, что формирование эстетического идеала также эффективно достигается при условии:

- использования методов обучения, основанных на комплексном подходе, включающих такие основные направления, как мировоззренческое, музыковедческое, исполнительское;

- привлечения высокохудожественных вокальных произведений с ярко выраженными идеальными образами;

- при глубоко осознанном восприятии эстетической ценности этих образов;

- при эмоциональном сопереживании и следовании избранным идеалам.

Таким образом, формирование эстетического идеала является центральным аспектом музыкально-эстетического воспитания студентов в классе вокала. Эффективность этого процесса зависит от осознания будущими учителями музыкального искусства сущности самого феномена «эстетический идеал», роли гедонистической функции вокального искусства, грамотного подбора репертуара, использовании комплекса методов анализа и интерпретации художественных текстов.

Литература:

1. Абдуллин Э.Б., Целковников Б.М. Искусство, музыкознание, музыкальная психология и музыкальная педагогика: хрестоматия / Э.Б.Абдуллин, Б.М. Целковников. – Вып. 1., Ч.2./ [сост. Э.Б. Абдуллин, Б.М. Целковников]. – М., 1991. – 76 с.

2. Белокурова С.П. Словарь литературоведческих терминов / С.П.Белокурова. – М.: Знание, 2005. – 150 с.

3. Василенко Л.М. Гедоністичні основи естетичного у царині вокального мистецтва / Л.М. Василенко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / ред. кол.: І.П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь, 2011. – (Серія “Педагогіка”; вип. 7). – С.12-20.

4. Гегель Г.В.Ф. Сочинения в 14 т. / Г.В. Ф. Гегель. – М.: Издательство социально-экономической литературы, 1954-1958. – Т.14: Лекции по эстетике, книга. 3 / пер. с нем. П.С.Попова.– 1958. –120с.

5. Лукьянов Б.Г. Эстетический идеал// Эстетическое сознание и процесс его формирования / Б.Г.Лукьянов. – М.: Просвещение,1981. – 25с.

6. Фрейд З. Поэт и фантазия / З. Фред // Вопросы литературы. – 1990. – № 8. – С. 160- 166.

ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ
ВИКЛАДАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У МЕДИЧНИХ
ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Руснак Н.В., Гаврилюк М.Д., Строкань В.І.

викладачі

Чернівецького медичного коледжу БДМУ,

м. Чернівці

Сучасний етап розвитку медицини в Україні вимагає реформування охорони здоров'я в цілому, а також медичної освіти. Це необхідно для підвищення не лише ефективності профілактики, діагностики і тактики лікування, а для зниження показників захворюваності, смертності, а також стану здоров'я населення.

В медицині велика роль надається медичній сестрі. В зв'язку з нововведенням та переходу від медичної моделі підготовки сестер до медсестринської, передбачено створення спеціаліста якісного нового рівня професіоналізму, якому властива професійна компетентність, вміння контролювати ситуацію, самостійно і оперативно приймати рішення, здатного не тільки виконувати призначення лікаря, а й забезпечувати індивідуальний догляд, співпрацювати з родичами і сім'ями пацієнтів.

Кожному педагогу відома істина - інновації починаються з креативних думок. Інноваційний процес в освіті – це цілеспрямовані дії, що передбачають її оновлення, використання нових методів навчання та виховання, адаптацію навчального процесу до потреб сьогодення.

Серед інноваційних методів виділяють:

- 1.Метод мозкового штурму;
- 2.Метод конкурентних груп;
- 3.Кейс - метод;
- 4.Метод проектів;
- 5.Метод аналізу конкретної проблеми;
- 6.Метод моделювання;
- 7.Метод кооперативних груп;
- 8.Дослідницький метод.

На цикловій комісії природничо-наукових дисциплін відбувається співіснування традиційних методів навчання і інноваційних, де викладач виступає організатором, помічником і консультантом. Дисципліни: анатомія, фізіологія, мікробіологія, медична біологія, фармакологія – об'єднуються терміном фундаментальні, оскільки вони закладають основу для засвоєння

студентами клінічних дисциплін. Анатомія є фундаментом для вивчення хірургічних дисциплін. Вивчаючи фізіологію ми забезпечуємо основу для вивчення патофізіології та патоморфології, знаючи закономірності функціонування людського організму можна виявити причини та характер порушень даного механізму. Мікробіологія є базою для подальшого вивчення дисципліни інфектології.

Людський розум сягає все нових і нових вершин. Наука семимильними кроками прямує вперед. Як засвідчує практика педагогічного досвіду біологія сприяє формуванню цілісного організму. Вчені працюють над актуальністю та використанням інтерактивних технологій на заняттях.

Впроваджуючи сучасні методи викладання на вивченні дисципліни застосовуємо наступні методи :

1. Інформаційні (бесіда, демонстрація, консультування, лекція, розповідь, презентації, екзамен);
2. Пошукові методи (аналіз конкретних ситуацій, ділова гра, мозкова атака, проектування, творчий діалог, акваріум);
3. Операційні (алгоритм виконання практичних навичок, лабораторні вправи);
4. Методи самостійного навчання (слухання, читання, навчання по тексту);

Досягти цілісності знань з природничо-наукових дисциплін і гармонійного розвитку особистості можливо за умов добре поставленої міжпредметної інтеграції навчальних дисциплін. Для створення умов успішної підготовки майбутніх фахівців необхідно привести зміст і структуру навчальних дисциплін до єдиної системи, так як взаємозв'язки природничих наук визначаються наявністю загальної предметної галузі, а навчальний процес – це педагогічна проекція науки на процес навчання, в якому представленні основи медичних наук.

Інтеграція навчальних дисциплін і синтез наукового знання на базі міжпредметних зв'язків має під собою об'єктивну основу: матеріальна єдність навколишнього світу й цілісність людського організму. Інтеграція – це встановлення й вивчення спільних для різних наук закономірностей і методів при збереженні самостійності навчальних дисциплін.

Дуже важливим є встановлення структурно-логічних зв'язків шкільних дисциплін і дисциплін вищих навчальних закладів, як перший крок до створення умов для професіоналізації спеціальних дисциплін. Визначення науково-обґрунтованих цілей і змісту підготовки студентів – це перший крок до наступного етапу їхньої підготовки, успішного продовження навчання у вищих навчальних закладах.

Одним з елементів сучасної технології навчання фундаментальних дисциплін є розробка, створення й застосування у навчальному процесі засобів навчання, які сприяють не лише трансформації навчальної інформації в знання і уміння студентів, але й інтенсифікації навчального процесу. Застосування цифрових освітніх ресурсів дозволяє підвищити ефективність й покращити якість підготовки студентів і піднести його на якісно високий рівень.

Висновки. У статі проаналізовано сутність природничо-наукової підготовки студентів в Україні при отриманні медичної освіти. Методи впровадження сучасних концепцій викладання в науку. Також слід відзначити, що жоден викладач не використовує ізольовано одну з інноваційних технологій. Елементи кожного з методів поєднує, експериментуючи, постійно навчається шляхом спроб і помилок, щоб усі його елементи були скоординовані й давали належний освітньо-виховний процес.

Література:

1. Єремкин А.И. Система меж предметных связей в высшей школе/ А.И.Еремкин – Х.: Изд-во ХГУ, 1984. – 152с.
- 2.Боднар В.І. Дидактика. – К., Либідь, 2005. – 274 с.
- 3.Педагогічні технології у неперервній професійній освіті. За ред.. Проф.. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502с.
- 4.Поцюрко Р.М. Запровадження інноваційних форм і методів навчання, Освіта. Технікуми. Коледжі. – 2002. – с.22 – 23
- 5.Коцур В.П. Нові педагогічні технології використання національних освітніх традицій у сучасному інформаційному суспільстві. Збірник наукових праць Переяславль – Хмельницького ДПІ ім.Г.С.Сковороди. – Переяславль – Хмельницький СМП «Астон»,2003. – Вип. 7. с.5-14

УДК 378.091.33

Педагогічні науки

ENVIRONMENTAL EDUCATION IN THE ELEMENTARY SCHOOL

Y. A. Saenko

assistant of the primary education department

Bogdan Khmelnytsky Melitopol state pedagogical University

N.V. Stanishevskaya

student of Bogdan Khmelnytsky Melitopol state pedagogical University

Melitopol, Ukraine

Environmental problems are global in character and affect all mankind. In modern society the issue of environmental education is particularly acute. The main reason for this – total ecological irresponsibility. In this connection it is necessary to strengthen and pay more attention to environmental education in modern school since

the early years of parenting. Why is it necessary and what was the cause? Among the most exciting, of course, are the problems associated with pollution. All polluted air, water, soil. As a result of unsustainable land use is soil depletion. There is growing concern about our «neighbors on the planet» – plants and animals that are experiencing double oppression: first, pollution and destruction of habitats; Secondly, from the immediate influence of man. As a result, many species have disappeared from the face of the Earth. It is clear that to save the environment from degradation of humanity will subject each person the awareness of their citizenship, responsibility for the fate of their common home – the Earth.

The goal of environmental education – the formation of a responsible attitude to the environment, which is built on the basis of environmental awareness. This involves adherence to moral and legal principles of nature and propagation of ideas optimization, active in the study and conservation of their areas.

The goal of environmental education is achieved as the solution to the unity of the following tasks: education – forming a system of knowledge about environmental issues today and the ways of their permission; educational – forming motives, needs and habits environmentally appropriate behavior and activity, healthy lifestyle; developing – developing a system of intellectual and practical skills for the study, and improve assessment of its environmental areas; the pursuit of development activity on environmental protection, intellectual (the ability to analyze environmental situations), emotional (relationship to nature as universal values), moral (the will and perseverance, responsibility).

Learning Environment is the lessons of the world. Here, at an accessible level students are considered relationships between inanimate and living nature, between the various components of nature (plants, animals), between nature and man. A knowledge of these connections and relationships students study the world around them and this is also helping environmental communications. Their study allows students to acquire the foundations of dialectical materialist outlook, promotes logical thinking, memory, imagination and language. Particular sensitivity and emotionality primary school children create special conditions for the emergence of interest in itself, the people, their health, the state of the natural and social environment is a prerequisite for the effectiveness of environmental education at this age stage.

The ultimate goal of environmental education – a responsible attitude to the environment. Getting a system of knowledge in the classroom of the world, students can learn the rules and regulations of environmental behavior in nature, as well as through environmental education brought a responsible attitude to nature. But the norms and rules of behavior are poorly assimilated, if not take into account the conditions of the environmental education. The first essential condition – environmental education of students should be made in the system, using local regional material, given the continuity, the gradual deepening of the complexity and

some elements from 1 to 4 class. The second necessary condition – should actively involve young pupils in them feasible for practical case for the protection of local natural resources. Such cases are many: it is internal and external landscaping school, park, care for flower beds, patronage over the forest areas where the forest is located close to the school, collecting fruits and seeds of meadow and trees and shrubs, collecting firewood, health and feeding birds patronage over natural monuments in the study of native land and so on. Thus, education is based on the disclosure of specific environmental relations, help students assimilate the rules and norms of behavior in nature, to be conscious and meaningful convictions of each student. Severe provision of environmental education represents a regional component that we always use to work on environmental education of students

Working on the environmental education of children, use of modern directions: educational technology; Integrated tour; ethical conversation; environmental tale; teaching and role-playing games. With the formation of environmental awareness and behavior appropriate to use the lessons of the world ICT technology elements that form in children the skills of independent study and selection of material, contribute to the development of work skills book, electronic data carriers, develop computer skills, exercise creativity individual students. After all this work involves not only individual students, but the whole class. The problem of environmental education provides opportunities for development in children environmental awareness. On the lessons of the world try to give tasks to put the child in the position of the researcher, discoverer of natural relationships, secrets and mysteries.

It's no secret that 50% of young children in their statements demonstrate a pragmatic, utilitarian attitude towards nature. «Nature – our main wealth» For example, children expressed the following opinion: «Forest there is to it people could gather mushrooms and berries. And the trees to build houses, make furniture, rulers, pencils. River – so that it could catch fish. But bees – to bring more honey». These statements and other children at odds with the actual actions of the child in nature: he enjoyed playing with the cat or dog, climbing trees, enthusiastically swims in the river and was surprised beautiful flowers in a meadow.

An important aspect of environmental education and education we think parents of my students. This is primarily knowledge of the physiological characteristics of children: importance for development, growth and mental abilities useful baby food, exercise, training; ability to behave in nature carefully to her concerns. We conduct parent meetings on various environmental topics.

According hygienists, 40% health, especially children depends on food, what people take in food, and how it does it. So we introduce children and their parents with the rules of supply (Valeologiya).

Familiarity with the value of food for growing children, their physical and mental development; diet of schoolchildren; the value of mineral products; dangers of

excessive sweets and bakery products; favor warm and liquid food; dangers of eating cold food. Getting to know the requirements of hygiene and rules of behavior at the table. Systematically spend with their children the lessons of health. Pay special attention to compliance with the NPT regime children at different times of the year. We try to convince children practical examples consciously monitor their health. Before the kids put a specific question: «What you have to do to be healthy? What you should not do to be healthy?» Interesting place in the classroom extracurricular activities aimed at environmental health. We try to hold interesting lessons, using interdisciplinary communication; practical experiments, creative work of children, environmental tours. Our school is located in close proximity to nature, which is a natural laboratory for environmental education. In autumn we go on a trip to the park, forest. Observe the changes in autumn nature in educational play games: «Find a tree for his signs». For example: «This tree trunk white with black markings, leaves with small teeth autumn yellow seeds – earrings». Spring find the first spring flowers – snowdrops. And here's the ant back in the sun heats the first bug crawling on leaf. Let them crawl, they have their own worries. In class math problem using the ecological theme. Work on these tasks not only makes mathematical ability, but also promotes environmental education.

Knowing myself, the child realizes, understands itself as a unique creation of nature. To know the baby can, drawing on their mental activity itself. We teach my students to listen, hear and understand themselves and the other; be attentive to himself and others; understand themselves as a unique creation of nature; interpret and evaluate their actions and the actions of another; understand your own emotional state and mood of another; able to withstand environmental hazards; be able to find out in unusual situations; improve themselves physically and mentally.

For me, school teacher, nature is an integral part of life and work. We want to convey to the minds of children not only pride in our rich nature, but also the pain of the river, the banks are often satisfied landfill; by meadows, grass which burned just for the sake of the game. Children need to feel the heart: do not preserve nature – will not be the motherland.

УДК 37016

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ГУРТОЖИТКУ

*Столярчук О. М.,
старший вихователь гуртожитку
Луцького педагогічного коледжу
м. Луцьк, Україна*

Постановка проблеми. Здоров'я нації – суттєвий показник суспільного та економічного розвитку держави. Здоров'я дітей – її майбутнє. Адже близько 75% хвороб у дорослому віці – наслідок умов та способу життя в дитинстві та юності. За словами І. Павлова, здоров'я у зрілому віці треба заслужити. Людина могла б жити значно довше, якби не її недбале поводження з власним організмом. Потрібні ґрунтовні знання, велике бажання та сила волі, щоб залишитися здоровим [1].

Проблема способу життя молоді набула такої актуальності, що сьогодні ми говоримо про неї, як про глобальну загрозу всієї нації. Для розв'язання її насамперед треба осмислити важливість самого поняття «здоровий спосіб життя». Поступове усвідомлення на державному рівні значущості профілактики, збереження, підтримки та відновлення здоров'я нації передбачає знаходження шляхів підвищення у молодого покоління розуміння цінності здоров'я, правильного способу життя.

Пріоритетним завданням системи освіти є формування в людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я свого оточення як найвищих суспільних та індивідуальних цінностей. Сьогодні проблема нормального фізичного та психічного стану молодого покоління набуває особливої гостроти, оскільки сучасна ситуація обтяжується високими показниками захворюваності, зниженням якості медичного обслуговування, погіршенням екологічної ситуації, морально-духовною кризою. Отже, дослідження проблеми формування здорового способу життя у молодого покоління є важливою актуальною проблемою.

Мета статті – розглянути особливості формування здорового способу життя в сучасній молоді, зокрема студентів.

Виклад основного матеріалу. Серед життєвих цінностей сучасної людини перше місце посідають життя і здоров'я. Останніми десятиліттями світова наука зараховує проблему здоров'я в широкому розумінні цього поняття до кола глобальних питань, вирішення яких визначає характеристики майбутнього розвитку людства.

Здоров'я – елемент індивідуальної культури життєдіяльності людини. Вона визначається рівнем розвитку вмінь і навичок, що сприяють збереженню, зміцненню і відновленню здоров'я людини, реалізації внутрішніх резервів її організму. Культура здоров'я відображається у специфічних формах і способах життєдіяльності, які виробляються, починаючи з раннього дитинства, і реалізуються протягом усього життя [2, с. 56].

Низький рівень здоров'я молоді має низку конкретних причин. Серед усіх чинників, які так чи інакше впливають на фізичний і психічний стан населення, й зокрема, молоді, найважливішою є поведінка. Цей показник перевершує

вплив спадковості, навколишнього середовища та якості медичної допомоги. Найважчі хвороби в сучасних розвинутих країнах пов'язані з індивідуальними звичками, особливо постійними, які в сукупності часто називають способом життя. Поведінка людини дуже важлива для здоров'я, впливає на нього безпосередньо, через спосіб життя, або опосередковано – через економічні чи соціально економічні умови і є основною його детермінантою. Щоб вплинути на поведінку людини, необхідні зусилля як її самої, так і сім'ї й суспільства.

У наукових дослідженнях вченого Ю. Лісіцина здоровий спосіб життя визначається як «спосіб життєдіяльності, спрямований на зміцнення і покращення здоров'я людей», при цьому «спосіб життя», на думку дослідника, містить в собі чотири категорії: економічну – «рівень життя», соціологічну – «якість життя», соціально-психологічну – «стиль життя», соціально-економічну – «устрій життя».

Сучасні дослідження феномену «здоровий спосіб життя» не дають однозначного його визначення. Якщо за традиційними уявленнями це поняття означало відсутність шкідливих звичок, наявність раціонального харчування, оптимального рухового режиму та загартування, то сьогодні до нього додалася потреба раціональної організації праці, побуту та підвищення імунітету людини. Так, на думку Т. Бойченко, Н. Колотій, «здоровий спосіб життя – це сукупність форм життєдіяльності людини, яка забезпечує їй здоров'я та успішний життєвий шлях. Власне, це – гармонійна життєдіяльність людини, що сприяє зміцненню і збереженню здоров'я» [3, с.260].

Важливе значення для вирішення зазначеної проблеми має навчання студентів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я людей, що їх оточують як до найвищих індивідуальних і суспільних цінностей, формування через навчання здорового способу життя. Значну роль у відповідальному ставленні до власного здоров'я відіграють фактори суб'єктивного порядку, адже у своєму бутті людина відповідальна за свій спосіб життя.

Система освіти в галузі здоров'я має враховувати особливості молоді. Основним видом діяльності в підлітковому віці залишається навчання. Вихователі, які працюють з такими студентами, докладають чимало зусиль, щоб переконати їх прислухатися до вражаючих фактів статистики, звернути увагу кожного з них на своє здоров'я, його збереження, цінність і чинники, які руйнують повноцінне життя молоді. На засадах поступового формування позитивного ставлення до здорового способу життя складається негативне ставлення до алкоголю, тютюну, наркотичних речовин, обачливість до венеричних захворювань. Саме тому перед вихователями стоїть завдання подавати інформацію і сприяти виникненню низки навичок, які в подальшому стануть підґрунтям до формування здорового способу життя.

У формуванні позитивної мотивації на здоровий спосіб життя в студентів

необхідно керуватись такими критеріями:

– на рівні фізичного здоров'я: прагнення до фізичної досконалості, ставлення до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, фізична розвиненість, загальна фізична працездатність, загартованість організму, дотримання раціонального режиму дня, виконання вимог особистої гігієни, правильне харчування;

– на рівні психічного здоров'я: відповідальність пізнавальної діяльності віку студентів, наявність саморегуляції, адекватної самооцінки, запобігання розвитку негативного характеру та шкідливих поведінкових звичок;

– на рівні духовного здоров'я: узгодженість загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, наявність позитивного ідеалу, працелюбність, відчуття прекрасного у житті, природі, у мистецтві;

– на рівні соціального здоров'я: сформована громадянська відповідальність за наслідки нездорового способу життя, позитивно спрямована комунікативність, доброзичливість у ставленні до людини, здатність до самореалізації, саморегуляції, самовиховання.

Необхідно зупинитися на традиційних формах профілактичної роботи з попередження адитивної поведінки: лекціях, бесідах. Їх низька ефективність давно не є секретом. Прочитані лекції не викликають інтересу в студентів, радше навпаки – породжують негативне ставлення до будь – яких подібних заходів. Близько половини студентів гуртожитку вважають, що проводити подібні лекції не потрібно: «Нудно» і «Не допоможе!». Природно, що такого роду просвітня робота не може дати гарні результати.

Активізації пізнавальної діяльності студентів сприятиме виготовлення плакатів, листівок, буклетів, їх презентація, обговорення українських приказок і прислів'їв, висловів видатних людей про здоров'я.

Широке впровадження тестів, анкет, демонстрацій, рольових ігор приверне увагу студентів до актуальної проблеми – формування, зміцнення і збереження здоров'я.

Серед форм роботи, що розвивають здоров'язберігальну компетентність студентів, створюють атмосферу довіри та поваги, заслуговують на увагу:

– тренінгові заняття («Я – частинка людства», «Стань успішною людиною», «Мій темперамент»);

– спілкування в колі («Шляхи побудови адекватної самооцінки», «Розкажи мені про себе», «Чому я собі не подобаюся?»);

– години спілкування («Бути здоровим – моє право», «Куріння або життя», «СНІД та венеричні захворювання – небезпечні хвороби ХХІ століття, «З віри в себе – до творця своєї долі»);

– дискусії, диспути (Як спіймати птаха щастя?»);

– мозковий штурм («Кохання – це...», «Як не опинитися в обіймах

алкоголю?», «10 заповідей здоров'я», «Бути здоровою людиною – які переваги це дає?»);

- ситуативні, рольові ігри («Непрохані гості», «Я вдома сам»);
- діалог із самим собою;
- презентація творчого задуму;
- флешмоби «Здоровий спосіб життя: Модно! Престижно! Корисно!», «Здоровим бути модно, стильно і красиво»;
- буккросинг під гаслом «Література як мікстура»;
- інформаційний брифінг «У гармонії з собою і світом»;
- квест «Рухова активність – здоровий спосіб життя»;
- конкурс плакатів і малюнків «Я обираю здоров'я», «Здоров'я сьогодні і на все життя».
- складання азбуки самовиховання та само оздоровлення;
- створення особистого банку життєтворчих ідей.

Тільки здорова людина має перспективу отримати належну освіту, стати добрим фахівцем, створити сімейний добробут, реалізувати свої кар'єрні і суспільні амбіції. Тому необхідно запроваджувати в життя послідовну систему активних дій усіх учасників навчально – виховного процесу, спрямованого на створення сприятливого середовища для формування таких важливих життєвих навичок, які ведуть до збереження, зміцнення та відтворення здоров'я і орієнтують на утвердження здорового способу життя, розвиток духовно, психічно, фізично та соціально здорової особистості. Процес виховання має сприяти формуванню в студентів переконання, що здоровий спосіб життя і культура здоров'я є основою людського щастя [4, с. 40].

Висновки. Проблема формування здорового способу життя не обмежується цим дослідженням, а потребує подальшого вивчення. У гуртожитку педагогічного коледжу постійно і цілеспрямовано проводиться робота з молоддю з використанням різноманітних прийомів, які би стимулювали пізнавальну діяльність, впливали на мотиваційну сферу, не залишали байдужими, змушували переглянути власні пріоритети. Отже, формування здорового способу життя – багатогранний процес, що потребує спільних зусиль та бажання кожної людини.

Література:

1. Вакуленко О. Позитивний досвід діяльності з формування здорового способу життя [Електронний ресурс] / [Вакуленко О., Жаліло Н., Комарова Н. та ін.]. – Режим доступу : <http://www.health.gov.ua/Publ/conf.nsf/0/b993ce66e72733f3c2256ddc003bfd53?OpenDocument>.

2. Панок В.Г. Організаційні і функціональні моделі діяльності психологічної служби з формування позитивного ставлення учнів і студентів до здорового способу життя / В.Г. Панок. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 82 с.

3. Подобед Н. Державна політика формування здорового способу життя молодів України підходи та заходи / Н. Подобед // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип 4 (35). – С. 259-264.

4. Романова Н. Ф. Формування здорового способу життя як сучасна стратегія протидії соціально небезпечним хворобам серед дітей та молоді : монографія / Н. Ф. Романова // Протидія соціально небезпечним хворобам : вивчення українського досвіду / за ред. Т. В. Семигіної. – К. : Пульсари, 2010. – С. 39–48.

УДК 372

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стрільчук Н. А.,

*вихователь у студентському гуртожитку
ВКНЗ «Володимир-Волинський педагогічний
коледж ім. А. Ю. Кримського»
м. Володимир-Волинський, Україна*

Людина – продукт соціалізації і, перш за все, людина стає людиною через спілкування з іншими людьми. Людство знає чимало прикладів, коли дитина, потрапляючи в ранньому віці у середовище тварин, виживала, але не ставала людиною. Причина, як відомо, полягала у відсутності можливості наслідувати і, особливо, спілкуватись з людьми. Отже, спілкування має величезне значення як для становлення людини, так і для її подальшого життя в суспільстві, бо спілкування відіграє у нашому житті визначальну роль.

Культура людського спілкування – це частка загальної моральної культури особистості. Відсутність культури спілкування – свідчення бездуховності людини. Ще мудрий Езоп довів, що наше слово – це і найкраще, що є в розпорядженні людини і найгірше, чим вона володіє. Сьогодні проблема культури спілкування набуває, як ніколи, великого значення. Відбувається становлення України як самостійної держави, інтенсивно розвиваються міжнародні та міжособистісні зв'язки з різними країнами світу. З огляду на це визначальною стає для нашого суспільства проблема вміння спілкуватись як на офіційному, діловому, так і на побутовому рівнях.

На наш погляд, цій проблемі приділяється невиправдано мала увага як в освітньо-виховних закладах, так і в державі в цілому. Засоби масової інформації, маючи величезні можливості формувати у людини смак до справжньої високої культури взаєностосунків між людьми, нехтують цією

можливістю і використовують дане їм державою право впливу на суспільство, часто в протилежному напрямку, потураючи розвитку масової антикультури.

Змінилися зміст і форма спілкування людей, особливо в молодіжному середовищі. Воно стало вільнішим, сьогодні немає тем заборонених для обговорення. Молоді люди відчули смак свободи самовираження, що виявляється і в розкутості, з якою вони спілкуються один з одним, і в розширенні сфери спілкування. Разом з тим все це виявило недосконалість нашого спілкування, його недоліки і певні труднощі, невміння і небажання людей почути і зрозуміти один одного, їх нетерпимість, а часто – агресивність, егоїзм, жорстокість. В значній мірі це є слідством низької культури спілкування, формування якої у нових поколінь одна з найважливіших професійних функцій педагога. Необхідність формування культури спілкування у молодого покоління і разом з тим складнощі в спілкуванні і взаєморозумінні з ним вимагають і від самого педагога досить високої культури спілкування.

«Як важко нині працювати зі студентами», – часто кажемо ми з вами і не замислюємось над тим, а чи просто студентам з нами – вихователями, викладачами, батьками. Педагоги бачать студентів з висоти своїх років, життєвих позицій, досвіду, моральних цінностей, яких набули з віком. Відчувши себе в ролі вихователя, забуваємо, що не так давно самі перебували у складному суперечливому віці становлення особистості, коли дуже важливо, хто знаходиться поряд з тобою.

Зупинімося на мить, оглянімося навколо, хто знаходиться поряд з нашими вихованцями. Оточення не вельми приємне: телебачення з нечуваною жорстокістю систематично демонструє вбивства й пограбування, збочення життєвих цінностей, розкутість, що межує з вульгарністю, детальні планування злочинів з рекомендаціями, як уникнути покарання. Не дуже нас шанує рекламна діяльність телеканалів, де щодня у найяскравіших тонах ідеалізують тих, хто не помилився, обравши ту чи іншу марку алкогольного напою, пива чи тютюнових виробів. Вражає відсутністю естетичних смаків і музика, яку переважно слухають наші студенти. А якою мовою спілкуються поміж собою? Іноді й мовою такий брудний потік назвати важко. В студенському лексиконі дуже часто вживаними є сленгові слова паразити (такі як тіпа, короче, счас), якими вони намагаються висловити свою індивідуальність. Студенти, на жаль, також дуже часто лаються брутальними словами. Така культура спілкування не може не турбувати нас, вихователів. Адже, якщо людина продукт соціалізації, то величезний сенс для становлення особистості у тому, який саме досвід (традиції, звичаї, норми) передає суспільство своїм поколінням. Традиції, звичаї українського народу високі і духовно багаті. Однак, якщо не давати належної оцінки розгулу антикультури, то вона починає сприйматись як норма. Саме так сприймається сьогодні низька культура спілкування між людьми у

громадських місцях, в сім'ях. Грубість, відсутність поваги і уваги до людини порушує принцип людяності як найбільш бажаної норми взаємостосунків між людьми, викликає загальний негативізм і руйнує духовну сферу людських взаємовідносин.

Якщо ми прагнемо збудувати цивілізовану державу, то недостатньо одних заяв про це. Ми над усе мусимо бути цивілізованими людьми, а першим проявом цього і є культура спілкування. А тому сім'я, навчально-виховні і культурно-освітні заклади повинні, формуючи особистість, розвивати в ній такі морально-психологічні якості як уважність, чуйність, вміння бачити моральну сторону своїх і чужих дій і вчинків, витримка, володіння собою, здатність стримувати негативні емоції, вміння слухати іншу людину, передбачити можливі наслідки своїх слів, дій, вчинків.

Формування у підлітків навичок користуватися правилами культури спілкування, як й культури загальної поведінки з оточуючими, повинне відбуватися в процесі систематичної виховної роботи. Дуже важливо ознайомити студентів з правилами ввічливості, яка виявляє повагу до гідності іншої людини, показати як поводитися в тій чи іншій ситуації (знання етикету поведінки), як правильно встановлювати і підтримувати мовний контакт (знання мовленнєвого етикету).

А можливості для такої діяльності безліч. На моє переконання, однією з таких можливостей є залучення молоді до духовних надбань національної культури, заглиблення у скарбницю мудрості українського народу, вивчення власного родоводу, історії рідного краю, фольклорної спадщини народу. Всі ці виховні заходи формують у молодій людині почуття національної свідомості.

Кожна людина повинна дбати не тільки про культуру свого мовлення, а й про мовний етикет (сукупність мовних засобів, які регулюють нашу поведінку в процесі мовлення). Головне призначення етикету – встановлення сприятливого контакту між людьми, регулювання їх взаємин на основі принципу ввічливості. Якщо студент не буде знати прийнятих у суспільстві правил мовного етикету, не буде володіти вербальними формами вираження ввічливості, йому буде важко встановлювати ділові контакти і він не зможе на високому рівні здійснювати процес спілкування. Кожен студент вищого навчального закладу повинен знати етикетні одиниці, якими виражається вітання, прощання, вибачення тощо.

У кожному суспільстві етикет поступово розвивався як система правил поведінки, система дозволу й заборон, що формують загалом моральні норми.

Етикет і мовлення тісно пов'язані між собою. Манера мовлення, стиль, дозвіл чи заборона говорити одне й не говорити інше, вибір мовних засобів як маркер приналежності до певного середовища – все це наявне в наших

мовленнєвих виявах. Мовленнєвий етикет можна визначити як правила, що регулюють мовленнєву поведінку.

Прикро, що багато наших студентів, особливо першокурсників не знайомі з елементарними правилами етикету. Не вітаються з вихователями, технічним персоналом у гуртожитку. Не розуміють своєї провини у дрібних проступках і необхідності вибачення та виправлення в майбутньому. Та з часом елементарні етикетні норми використовуються тими ж студентами уже на підсвідомому рівні, не замислюючись. В чому і є наша заслуга. Адже постійні індивідуальні бесіди, години спілкування, диспути дають позитивний результат. Під час проведення бесіди обговорюємо моральне наповнення художніх фільмів, бачимо ставлення підлітків до сучасної реклами та телевізійних передач, позитивні та негативні якості різноманітних ЗМІ.

Підлітковий вік – дуже відповідальний і важливий період в житті людини. В цьому віці вона краще усвідомлює стосунки між нею і оточуючими, починає розбиратися в суспільних мотивах поведінки, моральних оцінках, значущості конфліктних ситуацій, отже в цьому віці формування особистості вступає в свідому фазу.

У багатьох студентів труднощі входження в самостійне громадське життя пов'язані саме з тим, що вони не вміють жити в колективі, не призвичаєні підкорювати свої бажання і вчинки вимогам дорослих чи інтересам своїх товаришів. Не звикнувши рахуватися з іншими, вони стають впертими, егоїстичними, недобррозичливими у відношенні до товаришів. Якщо дитина нерадісна, імпульсивна, тривожна, причина часто полягає в емоційній атмосфері сім'ї, в низькій культурі спілкування між її членами. Але трапляється, що такі діти виростають і на іншому ґрунті, коли дитина зманіжена, її бажання – закон для всіх і вона – головна фігура в сім'ї. Потрапивши до колективу ровесників, така дитина не отримує підтвердження звичній уяві про себе, і це також приводить до емоційних зривів, вона або бунтує, стає злою, агресивною, або втрачає віру у власні сили.

Якщо існує сприятлива соціальна ситуація розвитку особистості, потреби дитини переходять на якісно новий рівень і створюють коло інтересів, пов'язаних з прагненням належати до організованого людського суспільства, займати в ньому певне місце, грати певну роль і тим самим почати орієнтацію в світі громадських відносин. Образно кажучи, дитина робить досить великий крок на шляху від сімейної залежності до індивідуальної самостійності. У зв'язку з цим різко збільшується цінність усього, що символізує належність до колективу, а думка вихователя переважає за значущістю думку батьків. Дитина хоче бути визнаним членом колективу і починає сприймати себе у відповідності з сподіваннями, які виникають щодо неї. В гуртожитку вона стоїть перед необхідністю дотримуватися цілої системи чітких моральних

вимог, правил поведінки, які визначають і регламентують її поведінку в гуртожитку, якими вона повинна керуватися у відносинах з дорослими і однолітками.

Основним механізмом впливу студентської колективу на формування ціннісно-орієнтаційної та морально-світоглядної визначеності студентів є процес спілкування, який утворює неповторну систему міжособистісних відносин в студентському колективі. Студентів у колективі приваблює оптимізм, хороші юнаки та дівчата, весела вдача, трохи менше – добрі дружні стосунки, готовність надати допомогу, бажання згуртуватись. Поряд з чинниками, які сприяють зміцненню студентської колективу, є також чинники і деструктивного характеру. Це і відсутність цікавих особистостей у колективі, незгуртованість, розподіл на дрібні товариські компанії, лицемірство і егоїзм, відсутність культури мислення і бажання вчитись.

У своїй роботі ми особливу увагу приділяємо виховному потенціалу позакласних заходів на морально-етичні теми. Внаслідок їх проведення виробляються навички та звички культурної поведінки підлітків при спілкуванні.

Позакласні заходи допомагають студентам правильно аналізувати різноманітні ситуації у спілкуванні, оцінювати свою мовленнєву культуру та інших, оволодіти формулами мовленнєвого етикету та нормативними правилами поведінки у суспільстві. Цілком зрозуміло, що така робота вимагає від вихователя великої уваги та сумлінності і не може бути виконана за короткий час. Вона повинна проводитися поступово і систематично. Потрібно наполегливо допомагати підліткам оцінювати та аналізувати свою мовленнєву поведінку та поведінку інших, опанувати правила спілкування.

УДК 378.

Педагогічні науки

НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ
СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

С.М. Фіногєєва

Викладач I категорії

Н.Б. Дем'янова

Викладач спеціаліст

*Кафедра харчових технологій
та ресторанного обслуговування*

Коледж економіки і права

Вінницького кооперативного інституту

Освіта на сучасному етапі вступила в еру інформатизації та інформаційних технологій. Відповідно, постала потреба не тільки активного впровадження інформаційних технологій, але й ефективної їхньої інтеграції з іншими навчальними галузями.

Будувати кожне заняття так, щоб у всіх студентів був стійкий інтерес, навчальна активність і бажання творити й пізнавати, експериментувати, формулювати й перевіряти гіпотези – завдання сучасного викладача. Поряд із традиційними методами обов'язково треба використовувати інноваційні, що можуть активізувати активну енергію студентів, направивши її в потрібне русло. Важливу роль відіграє «дозування» традиційних та інноваційних елементів [1, с.75].

Традиційне навчання вже не може бути провідним у цілісному освітньому процесі. Значущими стають ті складові, які розвивають індивідуальність студента, створюють усі необхідні умови для його саморозвитку, самовираження. Інтерес студентів до творчої діяльності можна викликати шляхом підбору творчих завдань, використання ігрових моментів тощо. Використання технології формування творчої особистості дає змогу кожному студенту працювати самостійно, опановувати узагальнені прийоми розумової діяльності, розвивати свої творчі здібності.

На сучасному етапі розвитку освіти проблема активізації навчально - пізнавальної діяльності студентів набуває дуже важливого значення.

Це відбувається завдяки високим темпам розвитку та вдосконалення науки і техніки, потребам суспільства в освічених людях. Виконання таких завдань стає можливим тільки за умов активного навчання, яке стимулює розумову діяльність учнів.

Активне навчання, яке здійснюється за допомогою активних методів, сприяє формуванню пізнавального інтересу до здобуття знань та до навчальної діяльності.

Використання інформаційних технологій у навчально-виробничому процесі дозволяє реалізовувати будь – які нові технології навчання, які сприяють розвитку індивідуальності молоді людини, її здатності орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, забезпеченню її конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Готуючись до заняття викладач повинен розв'язати для себе певні завдання:

по – перше, як забезпечити емоційне сприймання, глибоке розуміння студентами нових знань;

по – друге, який підібрати матеріал, щоб він був значним у науковому і виховному відношенні, цілком достатнім для глибокого розкриття теми, для формування необхідних умінь і навичок.

Усе повинно бути обдумане в деталях: методи і прийоми навчання, характер завдань і видів роботи, доцільність використання наочних посібників, дозування часу, контакт з групою і інші сторони навчального процесу. Без урахування цього не можна забезпечити ефективність навчання.

Сучасне заняття вимагає від викладача шукати нові шляхи піднесення рівня знань студентів. Тому дуже важливо відібрати з величезного потоку наукової інформації потрібний для занять матеріал.

Саме нестандартне проведення занять сприяє розвитку творчих здібностей молодшої людини, виховують навички дослідницької діяльності, дають високий ефект практичної спрямованості матеріалу, що, зрештою, приводить до глибокого розуміння дисципліни, зацікавленості нею.

Знання дисципліни, володіння новітніми навчальними технологіями, створення різноманітних проблемних завдань дає можливість організувати пізнавальну діяльність студентів на творчому рівні, дозволяє індивідуалізувати, диференціювати процес навчання; посилити мотивацію навчання за рахунок використання різних видів діяльності і джерел інформації.

У процесі організації навчальної діяльності важливо прагнути гнучкості у виборі прийомів, нестандартності, створення ситуацій, які "оживлюють" заняття.

Відомо, що рольова гра є умовним відтворенням її учасниками реальної практичної діяльності людей, створює умови для їх спілкування.

Ігри позитивно впливають на формування пізнавальних інтересів, сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу. За допомогою рольової гри у студентів розвиваються такі якості, як самостійність, ініціативність. Вони активно, захоплено працюють, допомагають один одному, уважно слухають своїх співрозмовників, а викладач лише управляє пізнавальною діяльністю [2, с.102].

Завдяки використанню інформаційних комунікаційних технологій, вдається значно підвищити якість знань студентів, стимулювати їх інтерес та допитливість, зробити процес навчання більш цікавим, раціонально використовувати навчальний час.

У процесі навчально-виховної діяльності рекомендовано використовувати інтерактивні методи та прийоми, які є:

- універсальними для розвитку життєвих компетентностей;
- формують уміння колегіально вирішувати завдання;
- сприяють активізації особистісних якостей студента.

Різноманітні форми роботи необхідно спрямовувати на краще засвоєння нових знань, на формування емоційних відчуттів студентів, виховання інтересу до навчання.

Таким чином, застосовуючи інновації на заняттях, відмічено, що студенти краще засвоюють новий матеріал, швидше та якісніше працюють, розвивають творче мислення. При вивченні окремих тем необхідно проводити 2-3 заняття, застосовуючи інноваційно-комунікаційні технології. Намагатися також і на традиційному занятті, включати окремі елементи інновацій.

Наприклад, перевірка домашнього завдання у вигляді мозкового штурму, закріплення матеріалу у вигляді проблемних питань, узагальнення у вигляді гри, рішення виробничих ситуацій.

При використанні інноваційних технологій при викладанні дисциплін дещо змінюється і підготовка викладача до уроків. Щоб чітко організувати заняття, у першу чергу треба аналізувати методику його проведення та зіставляти фактичний час, витрачений на окремі структурні елементи із запланованим, та удосконалювати методику його проведення для досягнення позитивних результатів.

Пояснення цього матеріалу може бути проведене у вигляді лекцій, презентацій, проблемних питань тощо.

Результати показують, що всі заняття провести нестандартно неможливо, тому, для кращого ефекту, необхідно проводити їх по чергово із традиційними.

Зрозуміло, ні в якому разі не можна відмовлятися від традиційного уроку, як основної форми навчання і виховання студентів. Але надати уроку нестандартні, оригінальні прийоми необхідно для активізації розумової діяльності учнів.

На таких уроках студенти захоплені, їх працездатність підвищується, результативність заняття зростає.

Але треба зауважити, що у виборі нестандартних уроків потрібна міра. Молодь звикає до незвичайних способів роботи, втрачає інтерес, успішність помітно знижується. Місце нетрадиційних уроків у загальній системі повинно визначатися самим викладачем у залежності від конкретної ситуації, змісту матеріалу й індивідуальних особливостей самого викладача.

Після пояснення матеріалу для перевірки та закріплення знань використовую тестові завдання. Тести замінюють фронтальне опитування викладача, тому що, відповідаючи на питання, студенти самостійно оцінюють свої знання.

На своїх заняттях необхідно широко застосовувати методи проблемного навчання, які сприяють розвитку творчого мислення. Їх розгляд може служити підставою для розробки конкретних педагогічних технологій.

При проведенні занять рекомендується застосовувати таку форму навчання, як уроки з використанням відеоряду подачі матеріалу. Використання відеоінформації та анімації значно підсилює навчальний ефект. Саме фільм, а точніше невеликий навчальний фрагмент найбільшою мірою сприяє візуалізації навчального процесу, при збереженні темпу уроку; відео фрагмент обирається гранично коротким за часом.

Від застосування на заняттях різних технологій виграє весь навчально-виховний процес, бо це — можливість залучити кожного студента до роботи, що сприяє розвитку критичного мислення, зацікавленості учня дисципліною.

Поєднання різних форм і методів навчання дає змогу постійно підтримувати у студентів високий інтерес до змісту матеріалу, активізує їх самоосвітню діяльність, формує і закріплює практичні вміння і навички.

Результатом використання нетрадиційних форм і методів навчання є можливість зробити процес навчання цікавим та всепоглинаючим; створити в учнів робочий настрій; допомогти подолати труднощі в засвоєнні навчального матеріалу [3, с. 215].

Отже у своїй педагогічній діяльності важливо мати за мету – підготовку студента до подальшого самостійного оволодіння знаннями та розвиток уміння застосовувати знання в професійному житті.

Формування позитивного ставлення до дисципліни і процесу діяльності є одним з найважливіших завдань викладача. Упровадження у навчальний процес інноваційних технологій навчання – це вимога сучасної освіти.

Активізація пізнавальної діяльності студента без розвитку його пізнавального інтересу не тільки важка, але й практично неможлива. Ось чому в процесі навчання необхідно систематично збуджувати, розвивати і зміцнювати пізнавальний інтерес студентів і як важливий мотив навчання, і як стійку рису особистості, і як потужний засіб виховного навчання, підвищення його якості.

Таким чином застосовуючи нетрадиційні методи на заняттях необхідно досягти поєднання ігрової та навчальної форми діяльності:

- нетрадиційні заняття дають змогу урізноманітнювати форми і методи роботи,

  - позбавлятися шаблонів, виховувати цілісну, творчу особистість;

- використання нетрадиційних форм навчання сприяє формуванню пізнавальних інтересів студентів, їхніх життєвих компетенцій;

- уміле поєднання традиційних і нетрадиційних форм роботи забезпечує високу ефективність нестандартних занять, бажання студентів навчитися, їх належний рівень навчальних досягнень.

Література:

1. Малафіїк, І. В. Різні види нетрадиційних уроків. Дидактика: навч. посіб. / І. В. Малафіїк – К.: Кондор, 2009.– 406 с.
  2. Мачинська М.І. Сучасні форми організації навчального процесу у Вищій школі: навчально-методичний посібник / М.І. Мачинська, С.С. Стельмах. – Львів. – 2012. – 180 с.
  3. Фіцула, М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: «Акадамвидав» - 2006. – 352 с.
  4. Віртуальна школа професійного становлення молодого педагога: нетрадиційні уроки. – [Електронний ресурс]: режим доступу: konserq. ucoz. ua.
-

УДК 821.111-1.09

Філологічні науки

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЧАС» В ТВОРІ ФІЛІПА ЛАРКІНА «DUBLINESQUE»

Блошко В.Ю.,
викладач кафедри англійської філології
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

Філіп Ларкін – незвичайний поет. Донедавна невідомий основному загалу, сьогодні він займає все більше і більше місця в нашому художньому всесвіті. Він одночасно став прикладом типового англійського поета, одного з останніх, хто дотримувався форми класичного вірша, класичних англійських рим, розміру, але при цьому він є і сучасним [1, с. 60]. Це голос ХХ-ХХІ століття, це реалії нашого світу, це наше життя. Ларкін був інтелектуалом, все життя працював в бібліотеках, зіставляв антології англійської поезії, писав про джаз [3].

У 1945 р. за власний кошт Ларкін опублікував дебютну поетичну збірку *The North Ship*, відзначену впливом Томаса Гарді. Вже тут були помічені ключові теми його поезії – «втрати, самотність, страждання обмежених життям людей» [1, с. 59].

Національну популярність принесла Ларкіну збірка *The Less Deceived*, де Ларкін, як і його однодумці (Еміс, Дж. Уейн), прагнув відійти від поезики модернізму як чергового видання романтизму.

Для поетичної манери Філіпа Ларкіна характерні недовомленість, приглушеність, уривчастість, сугестивний підтекст. Його ліричний герой – «загублений в міському житті одинак, здатний розкрити ілюзорність сущого, але не схильний шукати винних» [4]. Іронія поета спрямована на руйнування

глибинних основ романтичного світосприйняття. Романтизм він вважав реакційним, застарілим поглядом на світ, згубним для сучасного суспільства.

За свої літературні досягнення поет був нагороджений орденом Кавалерів Слави і орденом Британської імперії. А у 2003 році Товариство поетичної книги назвало Ларкіна найулюбленішим читачами післявоєнним поетом Великобританії, у 2008 році газета *The Times* – найкращим британським письменником повоєнної епохи [3].

В творах Ларкіна можна побачити, що поет по-своєму уявляє та вербалізує концепт часу. Аби уникнути примітивності, поет вдається до аналізу та інтерпретації цього концепту через більш глибокі порівняння та асоціації. Яскравим прикладом цього є його твір *Dublinesque*.

В цьому творі поет зображує похорон жінки, а також атмосферу цієї події, яку характеризує як “air of great friendliness ... And of great sadness also.”

В цій поезії Ларкін використовує слово *afternoon* для акцентування уваги на частині доби. Також словосполучення «afternoon mist» дає читачу певне емоційне забарвлення моменту оповіді. З семантичної точки зору слово «mist» вдало доповнює композицію і дозволяє нам більш глибоко та детально сприйняти та зрозуміти особливості періоду розповіді .

Рядок «Brings lights on in shops» вказує на те, що події відбуваються в темний період, а саме в час, коли починають світитися ліхтарі у вітринах магазинів. Більшість людей асоціює із сумом та скорботою саме вечірній темний час.

В той самий момент Ларкін так майстерно та швидко змішує й перемикає послідовність подій, що можна спостерігати більш глобальний зміст терміну «час» та його плинності. Спочатку рядок «A funeral passes» дає нам зрозуміти, що мова йде про сумну подію: оточуючі проводжають померлу людину в останню путь. Перед очима стоять скорботні люди, що повинні слідувати за процесією. Аж раптом наступні два рядки: «But after there follows /A troop of streetwalkers», що натякають на певну легковажність даного скорботного моменту. Через момент він знов кидає нам на осмислення рядки «As they wend away / A voice is heard singing / Of Kitty, or Katy,», які наводять на думку про швидкоплинність дещо показної скорботи, враховуючи факт неточної вимови імені померлої.

Тож завдяки більш детальному розгляду рядків і окремих слів у них ми можемо зазначити, що вербалізується концепт «час» у даному творі звичайними лексико-семантичними одиницями, таким як «afternoon», але, враховуючи особливе розуміння та використання поняття «смерть» Філіпом Ларкіним, можна зробити припущення, що автор надає дещо сугестивний підтекст своєму твору саме завдяки слову «funeral» і використаному виразу «The hearse is ahead» [2]. Також важливим показником швидкоплинності часу є

зміна подій та настрою діючих осіб. Поет дає нам свободу роздумів над розтягнутістю минулих і подальших подій.

Отже, інтерпретація концепту «час» в розглянутому творі Ф. Ларкіна відрізняється від звичних його інтерпретацій. Якщо у буденному розумінні цей концепт є дещо поверхневим та зверненим до фізичної сторони відчуттів, то у концептах Ф. Ларкіна відкриваються нові грані поняття «час».

Лексико-семантичні образи, створені письменником, відбивають емоційно-оцінне сприйняття світу, віддзеркалюють світ емоцій у їх мовно-національному вираженні. Важливість даного аналізу полягає у розширенні інтерпретацій творів відомих авторів, що у свою чергу може створити нові уявлення про задум та посліл, які хотів відтворити автор.

На прикладі аналізу твору Філіпа Ларкіна «Dublinesque» ми бачимо, що трактуванням та вербалізацією концепту можуть стати не лише звичні нам лексико-семантичні засоби, а й сугестивний підтекст твору. Такі особливості твору розширюють знання про художні інструменти, завдяки яким текст викликає відповідні емоції.

Література:

1. Swarbrick, Andrew. *The Whitsun Weddings and The Less Deceived by Philip Larkin*: Macmillan, 1986. – p. 69-72.
2. Peeters, Bert (ed.) (2000) *The Lexicon – Encyclopedia Interface*. Oxford: Elsevier Science [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/djvu/A/iif_kgpm_Geeraerts%20D.%20Theories%20of%20Linguistic%20Semantics..pdf
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nicolaitroitsky.livejournal.com/1956061.html>
4. Ларкин Филип [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/LARKIN_FILIP.html

---

УДК 81`06

Філологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТІВ

Гайдей О.В.

*Студент обліково-фінансового факультету
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Вінниця, Україна*

Стрімкий розвиток засобів масової інформації, загальнодоступність інформаційних джерел, їх розмаїття та проникнення у кожен сферу життя людей сприяє не лише інформатизації суспільства, а й формуванню суспільної думки. На даний час є можливість отримання інформації не лише з вітчизняних україномовних, а й з схожих іншомовних джерел, тому важливим питанням є інтерпретація та переклад іншомовних газетних текстів.

Чітко визначений курс України на євроінтеграцію, постановка задач в системі державної служби мати спеціалістів з вільним володінням іноземними мовами актуалізували звернення до лінгвістичних проблем формування компетенції перекладу та інтерпретації англомовних текстів. Розвиток новітніх технологій навчання надає можливість для опанування в середовищі українських студентів будь-яких мов, отримання інформації не лише з вітчизняних україномовних, а й з схожих іншомовних джерел. Проте, існування міжкультурних відмінностей викликає певні складнощі під час обміну інформації, зокрема під час читання та перекладу іншомовних текстів.

Проблемам читання і розуміння газетних текстів, як іншомовних, так і текстів рідною мовою, присвячені роботи філологів, журналістів та педагогів, які розглядають її з точки зору лексико-семантичних особливостей (Арнольд І.В., Кучерова О.О., Хаблак Г.Г., Чемерис І.М., Громова Н.М., Feld R.C., Grieswelle D.) або стильових особливостей (Лисакова І.П., Манькова Л.А., Муравйова Н.В., Почепцов Г.Г., Суворов С.П., Сичов О.С.).

На особливу увагу перекладачів заслуговують тексти іншомовних періодичних видань, які за своїми лексико-семантичними особливостями не поступаються художнім. За спостереженнями С.П. Суворова автори англомовних газетних текстів надають перевагу розмовному стилю написання більшості газетних матеріалів. Вони намагаються широко використовувати кліше усної комунікації та жаргонізми, завдяки яким надають текстові специфічних рис авторського стилю [1, с.177].

За дослідженнями вченого Хаблака Г.Г. щодо особливостей американської журналістики було встановлено надмірне бажання журналістів привернути увагу читачів до газетних текстів і звідти надати перебільшену драматизацію текстів. Спроби надати інформації занадто захоплюючого та хвилюючого змісту викликає напруження у читача або виховує в ньому байдужість [2, с.36].

За лексичною наповнюваністю іншомовні газетні тексти містять великий відсоток власних імен і назв, інтернаціоналізмів, оцінно-експресивної лексики, різностильової лексики, усталених висловів і кліше. З точки зору словотворення та фразеології англомовні газетні тексти містять часте вживання фразеологічних словосполучень в якості мовних штамів, наявність великої кількості безособових зворотів, вживання скорочень в текстах. Стилїстика

газетних текстів є неоднорідною і залежить від прагматичної спрямованості періодичного видання. Прагматичність газетних текстів характеризується особливою інтенсивністю, пов'язаною з станом незвичайності та зацікавленості, забезпеченими такими лінгвістичними засобами як контраст, мовний повтор та мовна гра. Отже, такі засоби сприяють підвищенню емоційно-оцінного впливу газетної інформації на формування свідомості читачів [3, с.10].

Функціональні та лінгвістичні особливості газетних заголовків дозволяють виділити їх у особливий жанр газетного стилю. Лексика англomовних газетних заголовків характеризується великою кількістю суспільно-політичних термінів, кліше, газетних штампів, фразеологізмів, а також споживанням в заголовках більш коротких слів. Наведемо приклад заголовків англійських газет: Churches call for end to racial tension (церкви закликають припинити расову напругу).

Досить розповсюдженими заголовками іншомовних газетних текстів є нерозкритий зміст, опущення підмету. Наведемо приклад: Expect no change in North Korea (у Північній Кореї змін не очікується). Також використовують фразеологізми: Volcano emission just a drop in the ocean (виверження вулкана: лише крапля в морі).

Оцінні засоби в текстах газетних матеріалів, зазвичай, представлені за допомогою метафор (враховуючи й індивідуально-авторські), оцінних висловів, жаргонізмів, контекстуально-оцінними засобами, тобто, фразеологізмами, вторинними номінаціями (синоніми, перифрази), модальними словами та маркуванням слів лапками. Специфіка відбору мовних засобів для написання газетного тексту спонукає автора вдаватись до дій, що полегшують сприйняття статті різними колами читачів. У випадках вжитку специфічної термінології, аббревіатур та скорочень автор використовує такі засоби, як пояснення, особливо часто за допомогою знаків пунктуації (дужки або тире) [2, с.36].

Будь-який переклад текстів художнього або газетного стилю має ознаки суб'єктивної інтерпретації перекладача. Інтерпретації можуть змінюватись залежно від історичних та культурних умов розвитку людства. Лінгвістичними особливостями перекладу вважаємо адекватну передачу авторського повідомлення, його стилю та жанру мовними засобами іншої мови. Врахування перекладачем лексичних та стилістичних особливостей написання іншомовних газетних текстів разом з їх лінгвістичними особливостями сприятиме створенню тексту-перекладу, адекватному тексту-джерелу [4, с.11].

Я вважаю, що подальше дослідження мовних та стильових особливостей газетних текстів англomовних видань та їх порівняльний аналіз з особливостями україномовних газет є просто необхідним, це дасть змогу для подальшої гармонізації текстів вітчизняних та зарубіжних періодичних видань, що також

сприятиме впевненому входженню українських фахівців в інформаційний простір Європейського Союзу.

Отже, переклад іншомовних текстів характеризується розумінням внутрішньої системи мови вихідного повідомлення і створення тексту-перекладу, який здійснює такий самий лексико-семантичний, стилістичний та емоційний вплив на читача, як і текст оригіналу. Опанування іноземною мовою на цьому рівні є достатнім для того, щоб якісно перекладати іншомовний газетний текст.

Література:

1. Громова Н.М. Інтерпретація текстів іншомовних періодичних видань / Н. М. Громова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. – 2015. – Вип. 17(1). – С. 176-178.
2. Хаблак Г.Г. Граматичні особливості газетно-публіцистичної мови / Г. Г. Хаблак // Вісник МГУ. – Сер. 10. – 2013. – № 5. – С. 36.
3. Суворов С.П. Особливості стилю англійських газетних текстів (за матеріалами DailyWorker) / С.П.Суворов // Мова і стиль. – 2012 – № 9 - 11. – С.167.
4. Якобсон Р.Т. Про лінгвістичні аспекти перекладу / Р.Т. Якобсон // Питання теорії перекладу в зарубіжній лінгвістиці. – 2013. – № 11-12. – С.47.

УДК 130

Філософські науки

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ СОБАКИ В КУЛЬТУРАХ СХОДУ І ЗАХОДУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Ветрова К. П.

студентка філософського факультету

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Відомо, що собака – одна з найперших, приручених людиною тварин. На сьогоднішній день в художній, науковій та спеціальній літературі ми знаходимо дуже багато нових, часто суперечливих образів цієї тварини. Із достатньо схожих між собою культурних форм з часом формуються абсолютно різні цивілізаційні утворення, і, навпаки, в надзвичайно різних культурах ми можемо знайти цілковито однакові конотації образу собаки. Перед дослідниками неминуче постає питання, чому до цього часу не сформувався єдиний образ цієї тварини, бо з упевненістю можна стверджувати, що така тварина як пес – відома кожній культурі, і чому, в такому разі, сприйняття

собаки деякими культурами і досі настільки різне. Метою нашої роботи є розгляд міфологічних, реалістичних та психологічних конотацій образу собаки в культурах Сходу і Заходу, а також проведення порівняльного аналізу образів даної тварини.

Взаємовідносини людини і собаки мають довгу історію. Спочатку образ даної тварини набув символічних значень і відбився у міфологічній свідомості людини. Одним із прикладів цього явища є давньоєгипетський бог Анубіс. Він зображувався у вигляді людини з головою собаки і виконував функцію провідника душі померлого до загробного світу, покровителя померлих і охоронця могил та мумій. Схожі функції у давньогрецькій міфології виконував триголовий пес Цербер: він охороняв вхід до царства Аїду[2]. В японській міфології ми знаходимо сімейних духів інугамі, що зображувались у вигляді дуже худі собаки. Таке зображення пов'язане з ритуалом, який потрібно було провести, щоб викликати інугамі. Перед домашньою собакою потрібно було поставити їжу так, щоб вона її бачила, але не могла до неї дотягнутись. Потім, в момент крайньої несамовитості потрібно було відрізати тварині голову. Після цього з'являвся дух, котрий захищав свого власника і міг кому завгодно за нього помститися. Як ми бачимо, в міфологічній свідомості пес в різних культурах був зображений по-різному, але смислова наповненість образу базувалася, в основному, на захисній та охоронній функціях даної тварини[3].

Пізніше, в Середньовічну добу з'являються ікони, на котрих зображений святий Христофор-кінокефал - святий мученик, вшанований католицькою та православною церквами. Зображувався як високий чоловік з головою собаки. У дослідників є багато версій, чому він зображувався саме так, але одна з них стверджує, що порівняння вірності Христофора християнству із символом вірності - собакою, поступово переросло в поєднання образу з символом[1].

У XIX столітті вперше з'являються літературні твори, головним героєм яких є собака. Це і «Каштанка» А. Чехова, і «Білий пудель» О. Купріна і багато інших. З появою кінематографу з'являються і фільми, що розповідають про долю собак. Але і в літературі, і в кіно зображуються реальні тварини – собаки, але їх образи наділені вже психологічними конотаціями. Собак цінують за їх вірність і відданість людині. І образ людини в творі мистецтва створюється і висвітлюється через її відношення до собаки: наприклад, позитивний персонаж ніколи не ставитиметься негативно до собаки, і навпаки. В зв'язку з цим, можна говорити про «олюднення» образу пса, бо іноді дана тварина наділена якостями, котрих немає у більшості людей, хоча вони і повинні бути. При цьому, «олюднення образу належить не одній певній культурі, а більшості культур. Наприклад Хатіко – пес, що є символом вірності в Японії, абсолютно

реальна собака, що чекала свого хазяїна, хоча той сім років, як помер. В Японії про Хатіко був знятий фільм «Історія Хатіко» у 1987 році, а у 2009-му в Америці був знятий римейк «Хатіко: самий вірний друг». І хоч американський фільм багато в чому відрізняється від японського, але образ собаки Хатіко переданий у ньому з тими ж конотаціями.

Література:

1. Максимов Е. Н. Образ Христофора Кинокефала: Опыт сравнительно-мифологического исследования // Древний Восток: К 75-летию академика М. А. Коростовцева. — Сб. 1. — М.: Наука, 1975.
2. Словник античної міфології. — К.: Наукова думка, 1985. — 236 с.
3. Японская мифология: энциклопедия / Сост., общ. ред. Н. Ильиной и О. Орловой ; худож. Е. Савченко. — М. : Эксмо ; СПб. : Мидгард, 2007. — 464 с.

УДК 801.82:82-92:81'372

Філологічні науки

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕРМІНА «РЕКОНСТРУКЦІЯ»:
ВІД ПРАМОВНИХ ФОРМ ДО ТЕКСТОВИХ КОНСТРУКЦІЙ

*Коломієць О.М.,
кандидат філологічних наук
Хмельницький кооперативний,
торговельно-економічний інститут*

З розвитком лінгвістичної думки змінюється підхід та погляди на процедуру реконструкції мови та її аспектів, корінних змін зазнає мета та власне сама процедура реконструкції. Основним завданням реконструкції стає не лише відтворення форми і значення етимона у поєднанні з намаганнями пояснити семантичну історію слова, а й реконструкція складніших форм, об'єктивованих утвореннями текстового рівня.

Умовно еволюцію терміна “реконструкція”, що пройшов тривалий етап становлення від прамовних форм до текстових конструкцій у когнітивній лінгвокомпаративістиці можна поділити на три етапи.

На *першому етапі* (Ф. Бопп, Я. Грім, Р. Раск, О. Х. Востоков) реконструкція розглядалась як “відтворення праформ мови” [2, с. 3–11]; “формула відповідності і реальна форма мови та мета порівняння” (Ф. де Соссюр) [7, с. 108]. В кінці ХІХ на початку ХХ століття вчені-лінгвісти (К. Бругман, Б. Дельбрюк, Г. Остхов, А. Лескін, Ф. Фортунатов, Ф. Шлегель) пов'язують реконструкцію з відтворенням фонетичного образу слова, оскільки

основу фонетичних змін слова становлять закони, що не знають винятків. Безперечним здобутком першого етапу стало вчення про трактування мови як результату психофізичної діяльності (С. Бугге, М. Бреаль, К. Вернер, В. Томсен, В. Уїтні). На думку учених, мовлення має два аспекти: психічний і фізичний. Ось чому для дослідження ролі психічних механізмів у звукових змінах і утвореннях за аналогією вони залучали здобутки психології [3, с. 49].

Другий етап характеризується переходом від встановлення етимона до реконструкції складніших утворень, якими стали канонічні та історичні тексти (І. Вільямс, К. Джексон, К. Менгес, О. О. Шахматов). Перші спроби здійснення реконструкції текстів характеризувались нерозбірливістю лінгвістичних підходів, невизначеністю процедури реконструкції, проте безумовним здобутком було те, що учені-лінгвісти робили спроби пов'язати результати реконструкції з історією та культурою народу-творця.

Лінгвіст О. О. Шахматов, який першим здійснив спробу реконструкції тексту “Повісті минулих літ”, коментуючи мету реконструкції твору, стверджував: “Лінгвістичні питання під час реконструкції не повинні стояти на першому плані” [8]. Учений більшу увагу приділив історичній складовій та зв'язку мови з культурою, проаналізувавши стиль написання повісті.

Іншим яскравим прикладом текстової реконструкції стали спроби лінгвістів здійснити не просто відтворення канонічного тексту “Слово о полку Ігоревім”, а й дати авторську інтерпретацію у тлумаченні лексичного складу (деяких географічних назв), поясненні слів іншомовного походження як елементів східної культури [6].

Важливим аспектом текстової реконструкції стали здобутки європейських учених у вивченні міжкультурних зв'язків на основі результатів реконструкції пам'ятки стародавнього англосаксонського героїчного епосу “Беовульф”. Лінгвіст Р. Вільямс відтворив фінський епізод у героїчному епосі та здійснив його інтерпретацію через систему знаків та смислів [10].

У своїй відомій книзі “Language and History in Early Britain” (1953) К. Джексон реконструював семантику архаїчної нео-бритської мови, пам'ятки якої складалась виключно з власних імен [9] та намагався пояснити їх, залучивши історичні відомості про культуру та побут народу.

Здійснюючи семантичну реконструкцію текстів, учені-лінгвісти були єдині у своєму прагненні не лише відтворити лексичну, морфологічну, синтаксичну системи прамови, а й дослідити структуру творів, їх семантику, дати власну інтерпретацію мовним явищам та окреслити відображення історії та культури народу крізь низку семантичних елементів.

Третій етап (В. М. Мейзерський, Б. О. Парахонський, Г. Блум, Л. Грей, У. Ройдер) засвідчив переосмислення мети та процедури здійснення реконструкції тексту. Уявлення про реконструкцію як про спосіб репрезентації

та інтерпретації дійсності шляхом її об'єктивації крізь призму тексту як знака культури започаткував Ю. Лотман, який зазначав, що “уся навколишня дійсність може бути описана як текст, оскільки люди при взаємодії з чим би то не було, можуть виробляти смисли про себе, своє суспільство і виражати своє ставлення до нього” [5, с. 11].

Сучасний погляд на реконструкцію пам'ятки стародавнього епосу запропонував лінгвіст Г. Блум. У праці “Беовульф. Інтерпретація” реконструкцію учений здійснив крізь призму вивчення структури епосу, дослідив циклічність та темпоральність твору, розділив міфологічну та історичну складову, вивчив семантику християнських та язичницьких елементів, а також виокремив іронію як основний стилістичний прийом [9].

Реконструкція текстових фрагментів безпосередньо пов'язана з реконструкцією композиційних елементів. Вивчення структури тексту як множинності смислів відображено у творчих доробках А. П. Загнітка та Т. І. Левченко. Автори визначають текст як множинність смислів, сукупність суб'єктів, інституцій, реалій. Важливим є вміння перенесення смислів, метафор, асоціацій з урахуванням структурних елементів тексту [4, с. 204].

Підкреслюючи важливість тексту для здійснення реконструкції, Е. Бенвенист зауважує, що текст необхідний для проведення семантичної реконструкції, оскільки лише уважне вивчення тексту (контексту), його фрагментів, які включають вибрану для аналізу одиницю, необхідних та достатніх для визначення значення цієї одиниці, що є несуперечливими для значення тексту в цілому, де досліджувана форма виражається у різноманітних вживаннях, дозволяє пояснити та мотивувати зближення або розходження значень [1, с. 31].

Література:

1. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Эмиль Бенвенист. – Москва: Прогресс, 1974. – 446 с.
2. Данилюк І. Мова як чинник згуртованості групового “Ми” / Іван Данилюк // Соціальнопсихологія. – 2008. – № 1. – С. 105–112.
3. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 424 с.
4. Левченко О. П. Лінгвокультурологія та її термінна система / Олена Петрівна Левченко // Вісник НУ “Львів. політ.”. – Львів, 2003. – №490. – С. 105–113.
5. Лотман Ю. М. Три функции текста / Ю. М. Лотман // Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история. – М.: Языки русской культуры, 1996. – С. 11–22.

6. Менгес К. Г. Восточные элементы в “Слове о полку Игореве” [Электронный ресурс] / Менгес К. – [Режим доступа]: <https://books.google.com.ua/books>
  7. Трубачев О. Н. приемы семантической реконструкции / Олег Николаевич Трубачев. // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. – 1988. – С. 197–222.
  8. Шахматов О. О. Повесть временних лет [Электронный ресурс] / О. О. Шахматов. – [Режим доступа]: <http://lib2.pushkinskijdom.ru>
  9. Bloom H. Beowulf. Interpretation [Электронный ресурс] / H. Bloom. – [Режим доступа]: <https://books.google.com.ua/books>
  10. Jackson K. H. Language and History in Early Britain / Jackson K. H. – Edinburgh: Edinburgh UP, 1953. – 134 p.
  11. Williams R. A. The Finn Episode in Beowulf: An Essay in Interpretation / R. A. Williams. – Cambridge: Cambridge University Press, 1924. – 184 p.
-

УДК: 340.12(477)](043)

Історичні науки

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІЧЕНОГО АБСОЛЮТИЗМУ В АВСТРІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

Баюк Д.

учень 11 класу

Криворізька гімназія №91

м. Кривий Ріг, Україна

Період освіченого абсолютизму в Австрійській імперії розпочався за часів правління імператриці Марії Терезії (1740-1780). З її ім'ям пов'язаний початок «буржуазної» епохи династії Габсбургів. «Ця імператриця була великим реформатором, якщо хочете: революціонеркою, революціонеркою з делікатною душею, з жіночним шармом, цілком певним почуттям грані можливостей та майстерним талантом обирати й спілкуватися зі своїми підданими» [2, с. 159], пише про неї австрійський дослідник Адам Вандружка. Не зважаючи на те, що більшу частину тих часів Австрія перебувала в стані війни, саме тоді імператрицею було проведено велику кількість кардинальних реформ, що збереглися в майбутньому. - А. Вандружка зазначає, що якою б сферою життя не займалися дослідники Нової історії Австрії: історією управління, фінансовою та економічною політикою, шкільною освітою, військовою справою, правосуддям або охороною здоров'я – завжди приходять до висновку, що вирішення реформи та чітке орієнтування просліджуються за часів правління Великої імператриці. Саме при Марії Терезії, на думку А.

Вандружки, почалися нові часи австрійського католицизму, «Католицьке Просвітництво» та «йосифінізм» змінили католицьке Бароко. Серед церковних реформ імператриці слід виділити ліквідацію ордену єзуїтів, відміну звільнення духівництва від сплати податків, обмеження (майже унеможливлення) заснування нових монастирів, заборону проведення обшуків папськими легатами тощо. Марією Терезією було зміщено акцент на обґрунтування позиції правителя як опікуна та захисника церкви.

В церковній політиці радники Марії Терезії (Кауніц, Ван Світен і навіть її син Йосип II, якого вона з часом зробила співправителем) встановлювали – згідно з янсеністськими та феброністськими ідеями – дещо інші мотиви, адже думки про добробут держави та підданних, утилітаристські та меркантилістські міркування, вимагали обмеження кількості свят, паломників та церковної розкоші. Втім, на відміну від Йосипа II, мова про якого піде нижче, принципи «*Pietas Austriaca*» (австрійське благочестя – лат.) та «*Clementia Austriaca*» (австрійська по-блажливості – лат.) були для імператриці в її працях «стовпами» правління [2, с. 159, 164, 165]. Вона була дуже набожною людиною, яка ревниво охороняла католицьку релігію та церкву. Академік Є. В. Тарле зазначав, що Марія Терезія за своєю природою не була прихильницею рішучих дій там, де можна було, на її погляд, обійтися без них. Що вона одного разу визнала корисним та важливим, вона приводила до виконання негайно, як тільки з'являлася для того можливість, але в області думки їй бракувало сміливості [3, с. 34]. Тому велика кількість реформ Марії Терезії так і залишилися «половинними мірами». Так трапилось і з питанням про віротерпимість (імператриця не терпіла віросповідання, відмінні від католицького) і з селянським питанням (намагаючись полегшити долю селян, вона так і не дійшла до необхідності скасування кріпосного права).

У 1777 р. було розпочато радикальну, в дусі Просвітництва, реформу всієї системи освіти, що заклала основи світської освіти в Угорщині, до складу якої входили й західноукраїнські землі. Найважливішим її елементом була ліквідація безграмотності. Проголошений законом принцип обов'язкового навчання дітей 6–10-річного віку не вдалося реалізувати, але прогрес, досягнутий за якихось 10 років, був гігантським [4, с. 146-147].

Викладання велось рідними мовами (в тому числі і слов'янськими). Окрім теології, акценти ставилися на вивченні математики, природознавства, історії. Латину продовжували використовувати для викладання в середній школі, як мову міжнародного спілкування. Можна твердити про те, що, незважаючи на певну віддаленість Марії Терезії від ідей Просвітництва, саме за її правління розпочався період Освіченого абсолютизму на австрійських землях. У будь-якому випадку вона підготувала фундамент для розбудови споруди освіченого абсолютизму її наступником, сином Йосипом II. Британський професор Н.

Дейвіс характеризує Йосипа II як нетерплячого радикала, «коронованого революціонера», переконаного антиклерикала та противника дворянських привілеїв. Його політика була одним з найбільш довершених варіантів освіченого деспотизму, що утверджував державну владу проти таких традиційних засад, як Церква та дворянство [5, с. 667].

На думку П. П. Митрофанова, з метою блага всієї держави, Йосип II хотів об'єднання і злиття всіх інтересів. Якщо знаходилися незадоволені, то на це не варто було звертати увагу. Перед суспільним благом приватні інтереси нічого не значать, старі привілеї провінцій не можуть служити перепорою для благої волі монарха. На думку цього вченого, «не враховуючи мету, до якої прагнув Йосип II під час своєї діяльності, такий напрямок можна було назвати суто деспотичним» [6, с. 52, 53]

Відомий австрійський історик Е. Цюльнер пише, що австрійська модель освіченого абсолютизму, відома в науці під назвою «йосифінізму», з'явилася ще до вступу Йосипа II на престол. Серед тодішніх європейських государів ніхто не засвоїв пануючих ідей XVIII століття з таким завзяттям як цей монарх. М. Сбоев зазначає, що в листах Йосипа II постійно зустрічаються фрази про необхідність діяти виключно з вказівками розуму та з природним правом [7 , с.18]. При цьому П. П. Митрофанов зазначає, що «Благо держави було його метою, деспотизм – його незмінним прийомом» [8 , с. 156].

Йосифінська сукупність ідей у різноманітних варіаціях визначила програми політичних партій так само, як державницьку свідомість принципово неполітичних або принаймні зобов'язаних бути позапартійними високих державних чиновників, офіцерів і навіть багатьох клерикалів [9, с. 312-317]. Перший вітчизняний біограф Йосипа II І. Стрелевський писав: «Австрія не мала іншого монарха, якому Європа дивувалася б більше, ніж йому. Прекрасні запровадження, що втілювалися ним у всіх своїх спадкових землях, які підняли на надзвичайний ступінь слави його державу; благотворні його установлення, всюди помітні для непорушного укріплення щастя його народів – наприклад, згадаємо тут про одне тільки викоренення рабства в різних його землях – зроблять його пам'ять тисячам незабутньою. Деякі звинувачують його в тому, що він надто швидко та наполегливо хотів здійснити добро, котре задумав він для своїх підданих. Нашадки віддадуть великим його заслугам належну справедливість» [9, с. 234].

Так само як і Йосипа II, і Катерину II, Н. Дейвіс відносить Леопольда II до категорії «освічених деспотів», що намагаються «удосконалити свої імперії десь так само, як окремих аристократ намагається вдосконалити свої маєтки, де працюють кріпаки», селективно переймаючи ідеї Просвітництва [5, с. 630-631].

Загалом, цей імператор є однією з най- суперечливіших постатей в історії Австрії. Так, досліджуючи його персону, П. П. Митрофанов поступово

відійшов від характеристики цього монарха як «розумного, розважного хитруна, здатного самостійно знайти вихід зі складного становища, в якому опинилася Австрія після смерті Йосипа II» яку він надав Леопольду II у своїй «Історії Австрії в 1910 р. В 1916-1917 рр. у книзі «Леопольд II.

Зовнішня політика» П. П. Митрофанов вже вважав його «уникливим, лукаво обережним і миролюбним провінціалом, що не розумів загальнодержавних потреб, а тому не був здатним вивести державу з кризи». Цей монарх довго залишався загадкою для історика: «Вкладаю я в свого Леопольда і працю і час – і як у прірву! Тільки оформиш його – і знов амінь, амінь, розсипся!» скаржився він у своєму листі до С. Ф. Платонова [3, с. 281].

Отже, можна зробити висновок, що освічений абсолютизм в Австрійській імперії не вписується повністю в рамки правління Йосипа II. Його доба – лише період апогею Освіченого абсолютизму. Зароджене це явище було під час правління ще Марії Терезії, а остаточно зникло – по закінченні правління Леопольда II у 1792 р.

Література:

1. Митрофанов П. П. История Австрии с древнейших времен до 1792 г. Изд. 2-е./ П.П. Митрофанов – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 160 с.
2. Wandruszka A. Das Haus Habsburg. Die Geschichte einer Europäischen Dynastie. / A. Wandruszka – WienFreiburg-Basel: Herder & Co., 1989. – 224 S.
3. Тарле Е. В. Крестьяне в Венгрии до реформы Иосифа II // Тарле Е. В. Собрание сочинений в 12 т. – Т. 1. – М.: АН СССР, 1957. – 772 с.
4. Исламов Т. М., Пушкаш А. И., Шушарин В. П. Краткая история Венгрии. – М.: Наука, 1991. – 608 с.
5. Дейвіс Н. Європа: Історія: Пер. з англ.. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2006. – 1464 с.
6. Митрофановъ П. П. Матеріали къ історіи Іосифа II. // Журналь министерства народнаго просвещенія. – седьмое десятилетіе. Часть СССХХХХVI. – Мартъ 1903. – С. 41 – 120.
7. Сбоевъ Н. Императоръ Іосифъ II и его восточная политика. – М.: Университет- ская типографія, 1884. – 97 с.
8. Митрофановъ П. П. Политическая деятельность Іосифа II, ея сторонники и ея враги. – СПб.: Типографія И. Н. Скороходова, 1907. – 782 с.
9. Цьольнер Е. Історія Австрії: Пер. з нім. / Е. Цьольнер – Львів: Літопис, 2001. – 712 с

\

МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ МУЗЕЇВ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Ренета І.В.*аспірант Прикарпатського національного
університету ім. В.Стефаника
м. Івано-Франківськ*

У статті висвітлюється соціокультурне значення музеїв у розвитку суспільства, розглядаються традиційні та новітні форми і методи музейної комунікації та запозичення європейського досвіду у їх функціонуванні.

Ключові слова: музей, музейна комунікація, музейна колекція, відвідувач, експозиції, ніч музеїв, культурна спадщина.

Музеї у сучасному суспільстві розглядаються як невід'ємна складова його соціокультурного простору. Вони виступають скарбницями колективної пам'яті людства, зберігають унікальну інформацію культурного значення. Музейна діяльність передбачає широкі контакти з громадськістю, і комунікативна функція набуває особливої ваги у взаємозв'язках музею та суспільства. В Україні функціонує більше 4 тисяч музеїв різної спеціалізації, це дає країні можливість бути одним з центрів світової культури і туризму, бо за кількістю і якістю музейних колекцій вона потенційно одна із наймогутніших музейних держав Європи. Проте мережа музейних закладів нашої держави знаходиться у кризовому стані, що пов'язано з цілим комплексом проблем: брак стабільного фінансування, інертність музеїв у реагуванні на актуальні проблеми сучасності, недостатність історичних та загальних знань вузькопрофільних спеціалістів-музейників тощо.

Актуальність дослідження. Музей як культурна форма, історично вироблена людством для збереження, актуалізації і трансляції наступним поколінням найціннішої частини культурної і природної спадщини, покликаний зайняти одне з провідних місць у формуванні ціннісних орієнтацій сучасної людини, її соціалізації в сучасному мінливому світі.

Сучасний стан розвитку музеєзнавства в Україні вимагає нових підходів у соціокультурної діяльності музеїв. Поряд із традиційними формами музейної комунікації, такими як експозиційно-виставкова, просвітницько-освітня, видавнича, в умовах інформаційно-технологічного розвитку з'являються сучасні способи взаємодії музею і суспільства, спрямовані на розширення сфери впливу закладів культури серед громадськості.

Дана проблематика зустрічається у дослідженнях Г. Фесенка, Л. Іменової, М. Гнедовського, І. Шевцова, А. Бакушинського, Т. Белофастової, М.

Гнедовського, Д. Камерона, І. Коссової, О. Мастениці, Б. Столярова, К. Хадсона, Л. Шляхтіної та ін.

Європа обрала курс на популяризацію музеїв серед молоді. В роботі музеїв активно застосовуються нові форми утворення та подачі експонатів, розробляються соціальні програми, проводяться рекламні акції. Тому істотним підґрунтям розвитку музеїв є вивчення цільової аудиторії. Для налагодження контакту з відвідувачем музейники звертають увагу на мотиви та потреби відвідування музею, вибудовують активний діалог із музейною аудиторією. Вирішення завдань сучасної музейної комунікації базується на міждисциплінарному підході і потребує залучення музеєзнавчих, педагогічних, соціологічних та психологічних методів дослідження.

Важлива роль відводиться формуванню експозицій. В європейських музеях експозиційна творчість є нічим іншим, як моделюванням певного середовища. Якщо класичні експозиції за характером своїх побудов тяжіли до статичного типу, то сучасність внесла у музей або виставку динамізм авторської інтерпретації експозиційної теми. Крім того, сучасні експозиції характеризуються багатогранністю і складністю концептуальних рішень, гостротою і яскравістю концептуальних рішень, зближуючи експозиційний жанр зі специфікою театрального дійства, зі своєрідною стенографічною побудовою музейного середовища, яке все в більшому ступеню стає «грою». І якщо спочатку експонат «мовчав», то при включенні аудіовізуальних засобів і при відповідній драматургічній інтерпретації була внесена динаміка, і експонат немов би «ожив», розширюючи інформаційний строй експозиції в цілому. І як природне продовження цього поступового руху було поєднання експонування з театралізований дійством[3, с. 170].. Саме цим можна пояснити проведення в музейній практиці спектаклів, музичних та літературних вечорів, темою безпосередньо зв'язаних з експозицією в цілому та окремими експонатами. В Україні теж почала застосовуватися подібна практика у побудові експозицій. Музей західного і східного мистецтва ім. Б. та В. Ханенків у Києві супроводжує музейні виставки різноманітними поетичними та музичними вечорами, майстер-класами тощо.

Вагому роль у популяризації музеїв відіграє акція «Ніч музеїв». Вперше така міжнародна дія була проведена 1997 р. у Берліні. 2008 р. до всесвітньої акції долучились музеї Києва, Львова, Одеси, Харкова та Феодосії, щороку кількість відвідувачів зростає. Особливістю програми в рамках проекту стали тематичні театралізовані екскурсії, які сприяють реалізації нових форм спілкування відвідувача з музеєм, індивідуальному підходу до кожного глядача, нетрадиційних методів залучення його до музейних скарбів. Так, у Львівському музеї історії релігії запровадили нічні костюмовані екскурсії музеєм та підземеллям колишнього Домініканського монастиря, де з відвідувачами

зустрічаються історичні персонажі княгиня Ольга, граф Микола Потоцький та інші.

Музей М.Булгакова в Києві приваблює відвідувачів своєю відкритістю та затишком. В приміщенні музею функціонує книжковий клуб. Координатор клубу Ірина Воробйова схиляється до думки, що музеї повинні заохочувати відвідувача не тільки спостерігати за експонатами, але й брати активну участь у їх обговоренні, дає можливість висловлювати власну думку. Це в свою чергу, дає можливість розвиватися працівникам, які більшу увагу приділяють дослідженню і не мають навичок публічного спілкування.

Інтерес викликають проекти в Інтернет: Museum on line ([www.museums – on line.com](http://www.museums-on-line.com)) та Combis (www.combis.com), що дають можливість огляду широкої бази даних з високоякісними зображеннями шедеврів світових музеїв та приватних колекцій, а при необхідності, за окрему платню, замовити слайд або файл із зображенням, що сподобалось [3, с. 170]. Фахове представлення музею в мережі Інтернет сприяє його інтеграції у систему українських і зарубіжних профільних закладів, відкриває додаткові можливості для презентації своїх колекцій, активізує процес обміну професійною інформацією, розширює можливість залучення нових ресурсів ззовні музейної системи, поживляє розвиток музею, створює експериментальний майданчик для музейного проектування, розробки різних музейних моделей [4, с. 218].

В Україні з метою розбудови музейної комунікації та активного обміну інформацією між музеями у 2004 р. громадська організація «Центр розвитку музейної справи» започаткувала низку важливих проектів: з'явилося спеціалізоване періодичне видання на музейну тематику «Український музей», у 2005 р. розпочав роботу єдиний у країні Інтернет-портал «Музейний простір України», згодом доповнений інформацією краєзнавчого характеру, докладним описом регіональних пам'яток та визначних місць, рекомендаціями щодо їх відвідування для усіх шанувальників вітчизняної історії та культури. Діяльність Центру спрямована на координацію роботи провідних музейників, пам'яткоохоронців, краєзнавців країни, надання різнобічної підтримки у їх професійній роботі. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. У 2006 р. Центр став одним із організаторів Всеукраїнської рейтингової акції «Музейна подія року», покликаної відзначати найцікавіші та найперспективніші досягнення вітчизняних музеїв, сприяти популяризації їх роботи. З 2007 р. Центр розпочав роботу над створенням Музейного ресурсного центру, формування спеціалізованої музейної бібліотеки з різних питань теорії та практики музейної, пам'яткоохоронної роботи, реалізуються заходи, спрямовані на презентацію виставок, музейних видань, конференцій, проведення освітніх семінарів та тренінгів за участю зарубіжних та вітчизняних фахівців музейної справи. Центр розвитку музейної справи продуктивно

розвиває музейний інформаційний простір в українському суспільстві (www.prostir.museum).

Сучасні суспільні виклики вимагають розвитку нових напрямів діяльності музею. Важливим для розвитку українських музеїв є поступове звільнення від радянських стереотипів та трансформування у сучасні музеї світового рівня. Музей став партнером для науковців у їх дослідженнях, змістовним співбесідником для молоді та цікавим місцем відпочинку для широкої громадськості. Проте мережа музейних закладів нашої держави знаходиться у кризовому стані, що пов'язано з цілим комплексом проблем: брак стабільного фінансування, інертність музеїв у реагуванні на актуальні проблеми сучасності, недостатність історичних та загальних знань вузькопрофільних спеціалістів-музейників тощо.

Література:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Посібник. – Львів, 2005. – 628 с
2. Гопенко І.В. Музей та засоби масової інформації // Музей на межі тисячоліть. – Дніпропетровськ, 1999. – 369 с; Москалець А.А. Музей і ЗМІ. З досвіду організації співпраці з мас-медіа Дніпропетровського історичного музею. // Роль музеїв у культурному просторі України і світу. Вип. 11. – Дніпропетровськ, 2009. – С. 565-573.
3. Ільясова Л.С. Сучасні форми та методи рекламної роботи музею // Національний музей історії України: його фундатори та колекції. – К., 1999. – С. 169-174.
4. Маньковська Р.В. Музеї України в інформаційному просторі: досвід та перспективи. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. Вип. 11. – К., 2000. – С. 214 – 221.
5. Шредль Ш. Аспекти музейної освітньої культури, що сприяє розвитку талантів. // Сучасний музей: між скарбницею та підприємством. Матеріали Міжнародної конференції 8 жовтня 2006 р., м. Чернівці. – Львів, 2008. – С.23 – 29.
6. Янковский А.А. Музей в период перемен // Музей на межі тисячоліть. – Дніпропетровськ, 1999. – С. 35-36.

